

Rodna gruda

PRINTED IN YUGOSLAVIA

ŠT. 2 1955

IZ VSEBINE: Plodno delo Slovenske izseljenske matice v preteklem letu — Ob desetletnici ustanovitve Zveze sindikatov Jugoslavije — Rojakom, ki nas bodo letos obiskali — *Rose Debelak, Traunik, Michigan*: Slovo, pesem — Makedonija — *Peter*: Slovenski ženitovanjski običaji — *J.V.*: Bridka zgodba za predpustne dni — *Tone Pavček*: Črni muc, pesem — *Ina*: Pojdimo v Maribor — *Marička Žnidaršič*: Preprosta ljubezen — Kulturno življenje ameriških rojakov — Na gredah slovenske kulture — *Prežihov Voranc*: Samorastniki (nadaljevanje) — Domovina na tujih tleh — Dom in družina — Mladi rod — Pero izseljencev — Veliki uspehi jugoslovanskih nogometašev — Naslovna slika: Maribor (foto: Vlado Cizelj, Maribor)

TOVARNA USNJA

Šmartno pri Litiji

izdeluje in sprejema naročila za jamsko strojeno podplatno usnje z oznako „ŠMARTNO“

Rojaki v Ameriki!

Tivoli - imports

6407 St. Clair Avenue
Cleveland, Ohio, USA

vam nudi cigarete:

LJUBLJANA, EMONA, TIVOLI, BLED-EXPORT

Cigarete je izdelala Tobačna tovarna v Ljubljani v okusni opremi iz najboljših orientalskih tobakov jugoslovanskega izvora

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja desetkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Francija: letno 500 frankov, polletno 250 frankov. — Belgija: letno 70 frankov, polletno 35 frankov. — Holandija: letno 5 guld., polletno 2,50 guld. — Zah. Nemčija: letno 8.40 mark, polletno 4.20 mark. — Argentina: letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Jugoslavija: letno 500 din, polletno 250 din. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva c. 5/1.

Plodno delo Slovenske izseljenske matice v preteklem letu

V soboto, dne 15. januarja se je v Ljubljani sestal razširjen plenum Slovenske izseljenske matice, ki mu je predsedoval predsednik Matice Ivan Regent, prvi podpredsednik Tomo Brejc in drugi podpredsednik Zima Vrščajeva.

O delu Matice v preteklem letu je poročal tajnik Albert Svagelj, ki je podrobno prikazal, kako je Matica v preteklem letu razširila svoj delokrog in navezala stike tudi s Slovenci v Urugvajju in Egiptu. V preteklem letu je obiskalo Slovenijo 1245 rojakov iz evropskih dežel, ZDA, Kanade, Avstralije, Egipta, Argentine in drugih krajev. Z vsemi temi je Matica navezala tesne stike. To povezavo z rojaki sta zelo okrepili tudi Matičini publikaciji Slovenski izseljenski koledar in revija »Rodna gruda«.

V lanskem letu je Slovenska izseljenska matica dala pobudo za skupni koordinacijski odbor vseh izseljenskih matic v Jugoslaviji in organizirala Izseljenski teden in razstavo, ki je nazorno prikazala življenje naših rojakov v tujini. Med izseljenskim tednom so bile po vsej Jugoslaviji razne prireditve, ki so jim prisostvovali številni izseljenci, mudeč se na obisku v rojstni domovini.

Odbor, ki dela za postavitev spomenika Luisu Adamiču v Grosupljem, je na svoji zadnji seji sklenil, da bo spomenik odkrit leta 1956. Filmsko podjetje »Filmske novosti« iz Beograda pripravlja za izseljenke film o Jugoslaviji, ki bo prikazal njen razvoj, gradnje ter kraje, od koder izhaja največ izseljencev, dalje folkloro ter ljudske običaje. Pri tem filmu, za katerega je scenarij že napisan, sodeluje koordinacijski odbor, sestavljen iz vseh republiških izseljenskih matic.

Ob zaključku svojega poročila se je tajnik zahvalil za uspešno delo številnim podružnicam Matice v Sloveniji, med prvimi podružnicam Gorica, Zagorje, Novo mesto, Murska Sobota ter nekaterim članom teh podružnic.

O kulturno prosvetni dejavnosti slovenskih izseljencev po svetu je izčrpno poročala Zima Vrščajeva, drugi podpredsednik Matice, ki je med drugim dejala, da je leta 1954 poteklo v znamenju srebrnih in zlatih jubilejev večine vidnejših izseljenskih organizacij.

Predsednik Hrvatske izseljenske matice, ki je prisostvoval plenumu kot gost, je izrazil željo po čim tesnejši povezavi med vsemi izseljenskimi maticami Jugoslavije in dal v tej smeri več dobrih predlogov, ki so bili soglasno sprejeti.

Na plenumu je predsednik Matice Ivan Regent v imenu predsednika Jugoslavije maršala Tita podelil visoka odlikovanja sedmim izseljencem povratnikom, ki so kot člani Matice s svojim nesebičnim delom veliko prispevali, da so se rojaki v svetu seznanili z življenjem in razvojem v rojstni domovini.

Z redom bratstva in edinstva prve stopnje je bil odlikovan 76-letni Ludovik Medvešček iz Novega mesta, ki se je mlad izselil v Ameriko, kjer je ves čas deloval v naprednih slovenskih organizacijah v Clevelandu, bil tajnik, blagajnik in upravnik slovenskega izseljenskega lista Enakopravnost, bil po vrnitvi v domovino v letih 1952 in 1953 drugi podpredsednik Slovenske izseljenske matice, zdaj pa je član Glavnega odbora Matice.

Red bratstva in edinstva druge stopnje so prejeli:

Ivan Perčič iz Kamnika, ki je kot izseljenec 17 let živel v Franciji, kjer je vse do svoje vrnitve deloval v Združenju Jugoslovanov, po vrnitvi pa pridno deluje za zблиžanje rojakov z rojstno domovino kot član Glavnega odbora Slovenske izseljenske matice ter kot tajnik njene podružnice v Kamniku.

France Močilnikar iz Zagorja, ki je kot izseljenec 22 let živel v Franciji, kjer je ves čas pridno deloval v naprednih izseljenskih društvih, po povratku v domovino pa se udeležuje v množičnih organizacijah in kot član Glavnega odbora Slovenske izseljenske matice in kot tajnik njenega pododborna v Zagorju.

Alojzij Rot iz Ljubljane je kot slovenski izseljenec od leta 1924 živel v tujini, kjer je delal kot rudar v Franciji, Luksemburgu, Nemčiji in zadnjih 17 let v Holandiji. Do svoje

Odlikovani rojaki poveratniki.

Od leve proti desni:

Lojze Zdravje iz Ljubljane,
Ludovik Medvešček iz
Novoga mesta in
Franc Kurinčič iz Ljubljane.

Stoje:

Alojz Roč iz Ljubljane,
France Močilnikar iz
Zagorja, Mirko Ličen iz
Oseka pri Gorici in Ivan
Perčič iz Kamnika

ornitve po osvoboditvi je deloval v naprednih delavskih organizacijah. Zdaj se pridno udeležuje v raznih množičnih organizacijah in kot član Glavnega odbora Matice.

Lojze Zdravje iz Ljubljane je od leta 1926 do leta 1948 živel v Kanadi, kjer se je udeleževal v izseljenskih organizacijah ter pri izseljenskih listih. Po vrnitvi v domovino se požrtvovalno udeležuje kot član Glavnega odbora Slovenske izseljenske matice ter v raznih množičnih organizacijah.

Franc Kurinčič iz Ljubljane je zaradi fašističnega terorja leta 1929 pobegnil iz Idrskega v Argentino, kjer je bil ustanovitelj in predsednik društva »Prospete 2« ter v raznih dru-

gih organizacijah. Po vrnitvi v domovino pridno deluje kot član Glavnega odbora Matice, sodeluje v slovenskem izseljenskem listu v Argentini »Novi domovini« ter vzdržuje stalne stike z vodilnimi člani stare slovenske naselbine v Argentini.

Mirko Ličen iz Oseka pri Gorici je kot izseljenec preživel 21 let v Argentini. Po vrnitvi v domovino pridno deluje v množičnih organizacijah in kot član Glavnega odbora Matice ter je stalen dopisnik slovenskega izseljenskega lista v Argentini »Nove domovine«.

Uredništvo »Rodne grude« odlikovancem iskreno čestita z željo, da nadaljujejo s svojim plodnim delom za tesnejšo povezavo rojakov v svetu z rojstno domovino.

Lep album s fotografijami iz vašega rojstnega kraja

smo določili kot nagrado za tiste naročnike in prijatelje »Rodne grude«, ki nam bodo v letošnjem letu

PRIDOBILI NAJVEČ NOVIH NAROČNIKOV

Album bomo opremili s fotografijami po željah nagrajencev.

Dragi rojaki!

Takšnega darila boste prav gotovo iz srca veselili, zato le pridno na delo, da še povečamo krog naročnikov in prijateljev »Rodne grude«. Seveda bomo o nagrajencih tudi pisali v »Rodni grudi« in objavili njihovo fotografijo.

Uredništvo

Ob desetletnici ustanovitve Zveze sindikatov Jugoslavije

V dnevih od 25. do 25. januarja je Jugoslavija praznovala deseto obletnico svoje najmočnejše delavske organizacije — Zveze sindikatov Jugoslavije. To je bil pomemben praznik domovine, ki ga je ta praznovala s številnimi akademijami in predavanji, katerih so se poleg članstva udeležili najvidnejši politični, javni in kulturni delavci. Tudi predsednik Jugoslavije maršal Tito, ki se je tedaj mudil na potovanju po Indiji, je poslal prisrčne čestitke, v katerih je poudaril veliko vlogo Enotnih sindikatov Jugoslavije.

Pred desetimi leti, ob času, ko se je osvobodilna borba naglo svojemu zmagovitemu zaključku, je bila na pobudo že osvobojenih beograjskih delavcev sklicana vsedržavna sindikalna konferenca. Iz vseh krajev osvobojene in neosvobojene domovine so prišli delavski voditelji, borci, ki so za kratke ure zapustili bojišče, da obnovijo sindikalno organizacijo, ki so jo ustanovili napredni delavci Jugoslavije že v letih pred vojno, a je bila že leta 1920 prepovedana in izpostabljena najhujšemu policijskemu terorju.

V desetih letih so sindikati opravili ogromno delo. Številno članstvo Enotnih sindikatov je na-

raslo na poldrugi milijon. Delavstvo Jugoslavije je v prvih letih po vojni obnovilo ali zgradilo 881 podjetij, 45 rudnikov, 5037 javnih, 54.890 gospodarskih in 270.000 stanovanjskih zgradb. Zgradilo je 5938 km cest, 55 km navadnih in 31 železniških mostov, 6765 km železnic, 22 km predorov in nad 3300 železniških poslopij.

Sindikati so dali pobudo za elektrifikacijo domovine. Ob njihovem neposrednem sodelovanju se je široko razmahnilo zdravstvo, a socialno zavarovanje se je razvilo do stopnje, kakor ga ne poznajo nikjer drugod na svetu. Raznovrstne prostovoljne akcije, tekmovanja, udarništvo, razgibano kulturno prosvetno in športno udejstvovanje, ki je postalo res množično, vse to je plod prizadevanj sindikatov. Z razpravami o gospodarstvu, z delobnimi posvetovanji so delavci vedno globlje posegali v proizvodnjo ter se s tem usposabljali in usposobili za veliko in zgodovinsko pomembno dejanje — za delavsko in družbeno upravljanje.

Clani Jugoslovanskih sindikatov danes s ponosom gledajo na prehojeno pot, trdno odločeni, da bodo kakor doslej, tudi v bodoče vedno v prvih vrstah graditeljev srečnejše bodočnosti svoje domovine.

Rojakom ki nas bodo letos obiskali

Ker je sezona tako rekoč pred vrati, se nam zdi prav, da se malo pomenimo z rojaki, ki nameravajo letos obiskati svoj rojstni kraj. Da bodo ti obiski prav številni, sklepamo iz dopisov, ki jih dan za dnem prejemamo.

Rojaki, ki nas nameravajo obiskati, naj si pravočasno preskrbe potni list, vozne karte in vse potrebno za pot. Dobro naj tudi preverijo, če je vse pravilno vpisano, zlasti če na jugoslovanski vizi ustrezajo datumi vhoda in izhoda iz domovine in če se skladajo s časom, ki ga nameravajo preživeti v rojstni domovini. S turistično vizo imajo rojaki 25 odstotkov popusta na jugoslovanskih železnicah, zato naj si jo pravočasno oskrbe in se prepričajo, če jo zares imajo, ker turistične vize pri nas ne morejo dobiti. Po toči zvoniti je prepozno, pravi pregovor, ki tudi v tem primeru drži. Vse te reči je treba urediti doma pred potovanjem, da ni potem sitnosti in jeze na potovanju ter tarnanja na Matici, ki pri tem res ne more pomagati.

Rojaki naj ne prinašajo s seboj preveč prtljage, zlasti naj se ne obremenjujejo s prenašanjem raznih živil, ki jih pri nas lahko dobe. Prav tako naj ne prinašajo s seboj predmetov, zaradi katerih bi imeli sitnosti s carino. Kaj vse je dovoljeno prinašati, je bilo v listih že dostikrat objavljeno. Tuji državljani jugoslovanskega pokrvela lahko prinesejo v našo državo predmete do vrednosti 150.000 din po cenah na našem notra-

Rojak Cuznar iz Kalifornije, ki je na daljšem oddihu v rojstni domovini, se je lani povzpel na Triglav

Tri fest dekleta, rojena v slovenski deželi — rojakinje Mandlova iz Vren pri Soteski, Schiffrerjeva iz Kamne Gorice na Gorenjskem in Hudernikova iz Ribnice na Pohorju pošiljajo iz Clevelanda pozdrave osem naročnikom in prijateljem »Rodne grudec po svetu. V pismu sicer nekaj omenjajo, da se morda nikoli več ne srečamo v rojstni domovini, mi pa jim tega kar nič nečemo verjeti. Na veselo svidenje, drage rojakinje!

njem tržišču. Samoumevno pa se to ne sme nanašati na en sam predmet, da bi na primer en rojak prinesel s seboj za 150.000 din kave ali novega blaga ali kaj drugega. Količine posameznih predmetov so določene. Tako smejo prinesiti rojaki s seboj 5 kg kave, pol kg čaja, ¼ kg popra, za eno obleko novega blaga, 3 pare nylon nogavic itd. Naši državljani pa smejo prinesiti s seboj predmetov le v vrednosti 25.000 dinarjev.

Ne kupujte v inozemstvu jugoslovanskega denarja, ker ga po naših predpisih ne smete vnašati. Ker je večina obiskov rojakov prav v glavni turistični sezoni, so težave tudi s prenočišči. Zato prosimo rojake, ki žele po svojem prihodu v Ljubljano tu prenočiti, naj nam to predhodno pisмено, brzojavno ali telefonično javijo, da jim bomo sobo ali posteljo pravočasno rezervirali. Seveda se pa takšni naročniki ne smejo potem premisliti oziroma, če se premislijo in ne prenoče v Ljubljani, morajo rezervirano sobo vseeno plačati, ker sicer mora te stroške kriti Matica, ki je za rojaka sobo naročila.

Tudi letos bo Putnik organiziral za rojake izlete po lepih krajih rojstne domovine. Tisti, ki se jih nameravajo udeležiti, naj nam to sporoče in naj navedejo datum, kdaj bi bilo zanje najbolj prikladno. Seveda naj ne pozabijo sporočiti nam tudi svojega naslova v starem kraju, da jih o izletu pravočasno obvestimo.

Kadar pridete v Ljubljano, nas morate na vsak način obiskati, da si bomo segli v roke, se spoznali in kakšno po domače povedali. Po po-

trebi pa bomo postregli tudi z informacijami in nasveti ter s tem mnogemu rojaku prav gotovo prihranili marsikatera nepotrebna pota in nejevoljo.

Informacije v zvezi s potovanjem po Jugoslaviji in v inozemstvo (vozni redi, vozni listki, zamenjava denarja itd.) pa dobite pri potovalnem uradu »Putnik«, ki ima podružnice v vseh večjih krajih Slovenije, v Ljubljani pa v neposredni bližini Izseljenske matice.

Prepričani smo, da se bodo tudi letos rojaki pri nas prav dobro in lepo imeli in da bo spet, ko se bodo vračali, nič koliko solznih oči. Dolgočasili se gotovo ne bodo, saj bo nič koliko res dobrih in lepih prireditev. Prav v sredi sezone bo v Ljubljani III. ljubljanski festival, o katerem smo že kratko pisali v prvi letošnji številki »Rodne grudec«. Maticе so tudi že začele s pripravami za Izseljenski teden, ki bo še bolj imeniten kakor je bil lanski — prav vse bo letos še boljše in lepše —, saj je letošnje leto posebno pomembno — ko praznujemo desetletnico osvoboditve.

Prvi obiski so bili navadno v aprilu, letos pa smo ga dobili že v januarju. Obiskal nas je rojak Luis Prijatelj iz Elva v Minnesoti, doma iz Vinice pri Sodražici. Kljub temu, da je 43 let živel v tujini, jo še vedno po ribniško zavije. Povedal nam je, da ga ribniška dobra volja spremlja povsod, odkar je kot sedemnajstletni fant zapustil svojo ribniško dolino. V Sloveniji namerava ostati pol leta ali pa še delj. Je navdušen planinec in se hoče na vsak način povzpeti na našega očaka Triglava. Prepričani smo, da mu bo to pri njegovi mladostni čilosti v polni meri uspelo.

SLOVO

*O preljubi domači kraj
kako daleč jaz sem zdaj.
V tebi sem se bil rodil,
kdo ve, kje bom smrt storil.*

*Gor sem šel na vrh planince,
se ozrl nazaj v dolince,
spomnil sem se na dekleta
in na svoja mlada leta.*

*Klobuk sem snel,
slovo sem vzel —
na tujem nisem nič vesel ...*

Po narodni
ROSE DEBELAK,
Traunick, Michigan

MAKEDONIJA

najjužnejša republika Jugoslavije

Makedonija je polna naravnih lepot, številnih kulturnih spomenikov in čudovite folklore.

Visoke gore, pokrite z večnim snegom, bistro reke, ki si utirajo pot skozi divje skalovje, rodovitna polja, kjer uspeva tobak, bombaž, riž in mak ter velika in čarobna jezera kot so Ohridsko, Prespansko in Dojransko, tvorijo pestrost in lepoto te tako raznolike dežele.

Pod turškim gospodstvom, ki je trajalo pet stoletij vse do leta 1912, je bila Makedonija zapuščena balkanska provinca pahnjena v zaostalost, iz katere jo je z velikim naporom dvignilo svobodno makedonsko ljudstvo.

Slikovita mesta, kot so prestolica Skoplje, Bitolj, Titov Veles, Ohrid itd. so s svojimi mošejami, minareti in turškimi pokopališči deloma ohranila čar orient, deloma pa morajo dajati prostor novim modernim mestnim delom, ki rastejo iz tal kot plod dela v svobodni Makedoniji.

Čudovite narodne noše z značilnimi vzorci in živimi a skladnimi barvami srečuješ na vsakem koraku in te vsega prevzamejo. Občuduješ mojstrsko izdelane lesoreze in spretno obrtnike, ki oblikujejo svoje izdelke iz medenine, bakra in srebra v številnih občestnih delavnicah v starem delu mesta. Pestre preproge so prav tako odraz izrednega smisla za lepoto in skladnost barv makedonskega naroda. Makedonske folklorne skupine, ki nastopajo s svojimi značilnimi plesi in pesmijo po vsej Evropi, so si pridobile svetoven sloves.

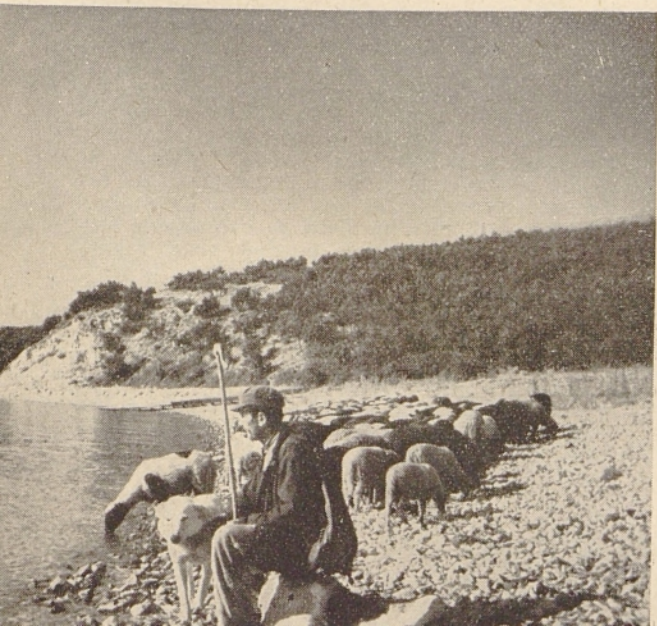
V svobodni in s krvjo priborjeni državi so si Makedonci zgradili številne tovarne in ceste, uredili turistične kraje in sezidali moderne hotele, ki jih obiskuje vsako leto večje število domačih in tujih gostov. Nabdušeni turisti občudujejo lepoto Makedonije in se ne morejo načuditi gostoljubnosti ljudstva.

D.

Spomenik padlim med narodnoosvobodilno borbo v Skoplju
Skoplje, glavno mesto Makedonije, se je po osvoboditvi razvilo v moderno mesto

Iz starega Skoplja: Makedonke v narodni noši

Oočar ob Prespanskem jezeru

Maksim Gaspari: Kurent

Pustna nedelja

Narodna

*Hopsasa, rajsasa, pustna nedelja,
mati so skuhalo šunko in zelja.
Krožnik napolnjen je z mastnimi krofi,
hej, mi smo danes kot pravcati grofi.*

*Jutri v gozdčiču drv bomo nabrali,
o torek pa holadri pusta zažgali,
Mnogo še čaka nas smeha, veselja,
hopsasa, rajsasa, pustna nedelja!*

Slovenski ženitovanjski običaji

Slovenski ljudski običaji so dandanes v življenju že precejšnja redkost. Od časa do časa še zaživijo, sicer pa jih novi čas in napredek že desetletja sem polagoma izročata pozabi in ostaja nanje večinoma le še spomin. Drugače pa je bilo nekoč! Običaji so bili zvest spremljevalec življenja naših ljudi; bili so izraz mišljenja in čustvovanja preprostega ljudstva. Nekatere so prinesli s seboj celo naši predniki, ko so se selili iz stare v novo domovino, kjer zdaj živi slovenski rod.

Predpustni čas! Nekdaj se je v tem času ženilo in možilo vse, kar je bilo godno za zakonški stan. Takrat se je preveč izbirčnim dekletom, pa tudi takim, ki niso mogle dobiti moža, kaj rado primerilo, da so jim nagajivi fantje pripeljali »ploh« ali pa »slamnatega moža«. Seveda je bilo ob takih primerih na eni strani smeha, na drugi pa jeze in solza na pretek. Sicer pa se takih in podobnih običajev verjetno še prav dobro spominjajo tudi naši starejši rojaki, saj so morda pri njih sami kdaj sodelovali...

Običajev je bilo zelo veliko, za vsako priložnost in za vsak pomembnejši dan v letu. Preveč jih je, da bi naenkrat govorili o vseh. Zato obudimo tokrat spomin le na nekatere ženitovanjske ali svatovske običaje.

*

Z ženitovanjem so združene mnoge vraže. Te so spomin na nekdanje čase, ko je človek še vsepovsod videl duhove in se je bal urokov, ki so jih povzročili hudi, zli pogledi. Mnogim takim vražam in navadam je zdaj izvor in pomen neznan in jih tudi najstarejši ljudje ne razumejo več. Streljanje z možnarji ob poroki je imelo na primer namen pregnati hude duhove, ki bi lahko škodovali novoporočencema. Enako je služil tudi velik ropot, ki so ga navadno povzročili z razbijanjem po posodi, nadalje zapiranje vrat, zakrivanje nevestinega obraza in podobno. V Beli krajini gredo na primer k poroki od mize od leve proti desni, menda zato, da bi bili na poti srečni. Nevesti pa priporočajo, naj obleče eno

srajco narobe, da ji ne bodo mogle škoditi čarovnice. Ponekod nesejo nevesto čez prag njenega novega, to je ženinovega doma, da bi ne bila v zakonu nesrečna in podobno.

Preden pride do pravih svatovskih običajev, imajo ponekod navado, da gredo na ogledi. Navadno prideta v nevestin dom fant in njegov spremljevalec kot dva popotnika. Ves njun pogovor z domačimi se suče le okoli parov. Pripovedujeta, da sta videla po poti ptičke, ribe in druge živali v parih. Včasih pa se predstavita kot lovca, ki iščeta srno, katera da jima je ušla prav v to hišo. Sele po dolgem govorjenju in po ovinkih prideta s pravo besedo na dan in povesta, po kaj sta prišla in kaj bi rada.

V svate vabijo v Sloveniji na različne načine. Nekje, kot na primer v nekaterih krajih na Gorenjskem, vabita v svate ženin in njegov oče ali kakšen drug sorodnik; nevesta z družico pa vabi svoje svate. Na moč zanimiv pa je način vabljenja v svate v deželi onstran Mure, v Prekmurju.

Tam opravljata to nalogo posebna »zvača« ali »pozvačina«. Pozvačin je pripravljen na vse mogoče norčije. Pa tudi opravljen je tako, da že na pogled zbuja smeh. Na glavi nosi celo do meter visok klobuk, ves pisan in okrašen s pavovimi peresi in papirnatimi rožami, čez obraz pa mu vise dolgi trakovi, tako da ga ni mogoče spoznati. Okoli prsi in hrbta si obesi brisače in rute, pod kolena pa ima privezane zvonce, ki seveda neusmiljeno zvone in ropotajo. Preko ramen mu na eni strani visi torba, v kateri ima bel kruh »vrtanik«, na drugi pa eno ali dve majoliki. Če ima eno, je ta posebne vrste; razdeljena je namreč na dva predela. V enem je vino, ki ga ponuja pozvačin kot »snehino mleko«, v drugem pa proso, s katerim postreže tistim pivcem, ki imajo zlahkno kapljico preveč radi ali pa bi jim rad tako ali drugače ponagajal. No, ta svoj namen prav gotovo doseže, saj menda ni preveč prijetno imeti namesto vina v hipu polna usta prosa! V rokah drži pozvačin rog in z jezevo kožo obito leseno sekuro, ki jo marsikdo

občuti. Pozvačina ves čas vneta iščeta hišo, kamor imata iti — čeprav dobro vesta, kje je — in se v ta namen poslužujeta tudi posebnega »zemljevida«; navadno je to kakšen star cenik. Ko končno le »najdeta« hišo, domačinom najprej povesta dolgo in šaljivo zgodbo, nakar ju domači lepo pogostijo.

S pripravami na poroko je združeno tudi pripravlanje bale, ki jo dan pred poroko odpeljejo z nevestinega na ženinov dom. To opravijo navadno zelo slovesno. Če odpelje ženin nevesto v drugo vas, mu domači fantje postavijo »šrango«, tako da potegnejo čez cesto vrvi, žrd ali kaj podobnega. Tu po dolgih pogajanjih in »glihanju« plača ženin odkupnino, ki je včasih prav visoka. Na Gorenjskem je bilo na primer v navadi, da konji, ko je bila bala ali bališ na vozu, niso hoteli »potegniti«. Speljali so lahko šele takrat, ko so prinesli hišna mati še peto kolo, to je pšenični hleb kruha, ki so ga pritrdili z nožem na skrinjo.

Nekje pravijo, da mora nevesta široko prestopiti cerkveni prag, da pri porodu ne bo težav. Pri oltarju pa naj poklekne na rob ženinove sukne, da je ne bo pretepal. Ponekod so tudi mislili, da bo od novoporočencev prej umrl tisti, na katerega strani gore sveče z nemirnim plamenom. Ko gredo od poroke, vrže ženin drobiž med otroke, da bo sreča v zakonu. Na Štajerskem pa so včasih obežali cajne ob poti, da je vanje nevesta metala slaščice za otroke.

Gostija je trajala ponekod po več dni. Nekje je bila prvi dan na nevestinem domu, drugi dan pa na ženinovem. V nekaterih krajih prinesejo na mizo najprej juho in nato po vrstnem redu še vsa druga jedila. V Prekmurju pa prinese

Maksim Gaspari: Slovenska svatba

nekdo od svatov najprej skledo vode, s katero poškropi nevesta vse svate, če se ni morda kdo od njih umil. Nato meče nevesta med svate orehe in lešnike, starešina pa deli mednje skuto. Za tem nosijo na mizo druga jedila, vmes pa veselo plešejo in pojo.

*

To so le nekateri od ženitovanjskih ali svatovskih običajev. Marsikateri so našim rojakom, predvsem še starejšim, prav gotovo dobro v spominu. In kdo ve, če jih niso celo sami doživeli!

Peter

Bridka zgodba za pred**P****U****S****T**ne dni

Napisal sem prošnjo za spremembo svojega priimka. Da me ne bi vpraševali in se mi morda še posmehovali zraven, vam takoj zdajle povem zakaj. No pa poslušajte:

Ze delj časa vem, da se pišem tako kot neki minister; da pa se moj priimek istoveti z nekim

»Bil sem tako blažen, da tega še povedati ne morem...«

pijancem in pretepačem in tudi z nekim don Juanom v naši republici, tega pa do zadnjega nisem vedel.

Z ministrom sva si zelo podobna. Nimam nič proti temu. Oba sva enako stara, približno enako velika, on ima košate lase, meni jih je odpihnila burja. Toda če nosiš klobuk, se to ne vidi, sicer pa pleša daje človeku častitljivo ministrsko veljavo, z vsemi žabami namazanega človeka. Razlika, kakor vidite, med nama ni velika.

To je bilo leta 1950. Takrat smo še pri nas prejemale hrano na živilske nakaznice, ker jo namreč še ni bilo dovolj. Lepega pomladnega jutra me pokliče moj šef:

»Tako boste šli na pot z novim službenim avtomobilom. Opraviti morate delo še danes, najpozneje do jutri opoldan. Pojdite!«

Imenitno sem se vozil. Kar nisem mogel, da ne bi pomilovalno gledal skozi okno na uboge pešce. Kdor zna — pa zna!

Zavzel sem se za izpolnitev svoje naloge. Znam delati, če vem, da moram. Ko se je zmračilo, sem bil že prost in šele takrat sem se zavedel, da sem pošteno lačen. Toda, kje dobiti kaj za pod zob? Iz stiske me je rešil moj šofer, saj veste, ti možakarji vedo za vse dobre in slabe gostilne. Zapeljal me je pred neko tako hišo, nazivajoč me z gospodom X... — da je gostil-

ničar, ki je stal na vratih, slišal — ter mi uslužno odprl vrata avtomobila.

V gostilniškem prostoru ni bilo nikogar. Nekdo je prižgal luč, potem pa se je začelo odpiranje in zapiranje kuhinjskih vrat, skozi katere je najprvo buljila v mene kuštrava glava gospodarja, nato zajetna žena, potem pa še deklica, lepa in sveža, kakor pomladna rosa. Kakšen cirкус pa je to, sem se vpraševal — vsi me ogledujejo, nihče pa ne vpraša, če nisem morda zženjen ali lačen.

Nabsezadnje so se vrata zopet odprla. Prišel je gospodar naravnost k meni. Sklonil se je k moji glavi in z zadržanim glasom vprašal: »Ali niste vi morda gospod X...«

Odgovoril sem pritrdilno.

»Vidite,« je dejal zmagoslavno, »jaz sem vas takoj spoznal, žena — ta avša — pa ne in ne. Spominjam se, čisto zraven vas sem bil na tribuni, ko ste govorili na zborovanju v Skocijanu. Takoj vam bom prinesel pol litra vina. To je vince, boste videli. Ali samo za vas.«

Pomežiknil je in odšel.

Hotel sem ga zadržati, mu povedati, da se moti, ker jaz res nisem govornik, razen če ga imam malo pod klobukom, pa sem se premislil. Kaj bi se prepiral. Če me je sam videl, da sem govoril na zborovanju, bo že držalo.

Nato je prišla gostilničarka: »Saj veste, kako je danes, gospod minister. Toda za vas,« je bolj tiho dejala, »se bo že našlo nekaj dobrega. Takole n. pr. domača klobasica, pa malo corčka gor, to bi šlo, kaj!«

»I, seveda,« sem dejal nad vse ljubeznivo, »galantni ste, gospa.«

Toda ona je samo zamahnila z roko, češ kaj bi tisto, mi že vemo, kaj se spodobi.

Domača klobasa in še z ocvrtimi jajci porhu! Bil sem tako blažen, da vam tega še povedati ne morem. In potem tisto nebeško vince. Kot bi trenil, sem vse pospravil, kar je bilo na mizi. Hotel sem plačati račun, toda gostilničarka je zopet samo zamahnila z roko in prinesla še pol litra.

»Plačevali pa že ne boste,« je rekla, »pač pa vas bom prosila za malo uslugo.«

»Svet se je zamajal pod mano. Ne tajim, rad ga dam malo na zob, rad sem malo vesel, ali da bi s pestjo razbijal mize in še kamnite porrh, to pa res ne...«

In že je bila sredi pripovedovanja, ki se je vleklo kakor čreva. O neki zamotani pravdi, v kateri je sodelovalo silno mnogo ljudi, predvsem žlahte. Nepristano sem slišal besede: svak, svakov zet, stric, tašča, svakinja, ded itd. Vsa zadeva je sedaj pred vrhovnim sodiščem. Čeprav sem od vsega, kar mi je pripovedovala, zelo malo razumel — držal sem se dobro. Odkimal in pritrdjeval sem, kadar sem slutil, da je to na mestu, ji zaupno mežikal, mršil čelo v stroge gube, potem sem ji zopet privoščil veder pogled in — izvozil sem sijajno!

Ob odhodu se v nogah sicer nisem počutil popolnoma trdno, toda z vso veljavo in dostojanstvom ministra sem še jaz malomarno zamahnil z roko:

»Brez skrbi gospa, to 'zadevico' bomo že uredili. Oh, ko bi nikdar ne bilo težjih stvari.« Vzdihnul sem, kot se spodobi odgoornemu funkcionarju in zlezal v avto. Imenitno sem smrčal vse do Ljubljane.

Ko sem se zjutraj prebudil, me je malce zaskrbelo. Kaj, če pride ponovno do intervencije? Toda takoj sem možato odločil: če bo šlo zares, naj odloči pravi minister. To je njegovo delo. Jaz se bom že nekako izmazal.

Dosedaj je še vse v redu. Le kadar moram službeno zopet v tiste kraje, sem vedno bolan. Ko bi se vsaka zadeva dala tako lepo urediti!

Drugače so mi jo zagodli na Pokljuki, kamor sem v poznem poletju prišel na kratek oddih, v nedeljo popoldne seveda.

Komaj sem v tamkajšnji gostilni naročil vrček piva, že prihiti od nekje moj stari znanec, govori glasno, kakor da je z njim vred gluhi ves svet. To končno še ni nič hudega, toda moj primek, ki ga je ta nebodigatreba tolikokrat ponovil na ves glas, je vzbudil pozornost med dvorji, ki so sedeli pri sosednji mizi. Nehote me je obšla temna slutnja. Njihovi pogledi, ki so jih neprestano upirali vame, niso obetali nič dobrega. Čeprav mi vest ni ničesar očitala, sem jo vendar sklenil pobrati. Toda bilo je že prepozno. Trije hrusti so se dvignili od mize in se primajali k meni:

»Vi ste minister ali neki direktor uprave za prehrano. Kako to, da že poldrugi mesec ni ne koruzne moke ne masti. Ali mislite, da se da tako delati, škrici salamenski?«

Tako torej. Zopet sem minister. Postalo mi je vroče. Fantje so imeli rokave zavihane do komolcev, mišice in pesti pa — kakor iz jekla. Že sem mislil reči, niste naleteli na pravega, tovariši, pa sem se spomnil — ne bodo mi verjeli. »Izmazal bi se rad ljubček,« bodo rekli, »pa se ne boš.« Napravil sem važen in hkrati srdit obraz:

»Grom in strela, kako da mi tega nihče ni povedal. Sedite fantje, da ga malo cuknemo skupaj, mi boste kaj več povedali.«

Takoj sem naročil štefan vina, plačal krvavečega srca z zadnjim tisočakom, orgel mimo-grede natakariči 50 dinarjev, kaj meni za denar! Potem pa sem poslušal tako pozorno, kakor, da sem v operi, v kateri Francelj poje najlepše arije. Ko so se duhovi malo pomirili, sem se dvignil in povedal, da grem tja, kamor cesar hodi k nogam. Potem pa sem odšel na zadnja vrata in se zagnal v hosto. Priznani skakalci v višino bi se mi čudili, take skoke sem delal. Suhljad se je lomila v pokala pod menoj, kakor da lomasti po njej star medved.

Ves oznojen sem pritekel v dolino, skočil na prvi avtobus, ki je privoził mimo in si oddahnil

šeše, ko smo prišli na glavno cesto. Tako sem to pot odnesel nepoškodovane kosti, vendar sem ves čas med potjo premišljeval:

Minister biti v teh hudih časih — nak — to pa ne, sem pa že raj navaden »pjontar«.

Prišla je jesen in z njo slovita ljubljanska megla. Neko jutro, z ženo sva bila ravno pri zajtrku, zapoje hišni zoonec. Sel sem odklepat vrata in pomislite — vstopila sta dva miličnika. Mahnila sta jo kar v kuhinjo, tam pa eden vleče beležnico:

»Vi se pišete X...«

Prikimal sem.

»Kje ste bili v soboto?«

Nerodna zadeva. Zaradi sobote me je že žena oštevala, ker sem precej natrkan pozno prišel domov. Zdaj pa še ta smola.

»Bil sem v gostilni pri Sestici.«

»Samo tam? Kaj pa drugje?«

Rekel sem, da se ne morem spomniti, da bi bil še v kaki drugi gostilni.

»Bomo mi malo pomagali vašemu spominu. Kaj pa v baru v Nebočičniku, kjer ste razbili marmornato mizo, vredno 28.000 din in potem v splošni gneči pobegnili — a?«

Svet se je zamajal pod mano. Ne tajim, rad ga dam malo na zob, rad sem vesel, ali da bi s pestjo razbijal mize in še kamnite po vrhu, to pa res ne. Nasprotno, takrat sem nadose dober človek, najraje bi objel ves svet in ga pritisnil na srce. Vrag naj vzame vse skupaj!

In ob vsem tem razgovoru je stala zraven še moja žena, z rokami oprtimi v bok, poslušala in gledala vame strupeno, da mi je kar slabo prihajalo.

»Kar oblecite se in pojdite malo z nama. Malo vas bomo zaprli, škodo boste plačali, pa bo.«

Sel sem kot obsojenec. Nič me ni potolažilo, ko je načelnik milice pogledal neko fotografijo in potem ljubeznivo dejal: »Oprostite, niste tisti, ki ga iščemo. Priimka sta enaka. Pomote so nam sicer zelo neljube, ali vselej se jim ne moremo izogniti.«

Stopil sem na ulico, to pot pa res pripravljeno, da sunem v trebuh prvega, ki mi pride nasproti. Me bodo imeli vsaj za kaj preganjati.

Toda potem je minilo skoraj šest mesecev, bila je zopet pomlad, z ženo sva hodila na izprehod, življenje je teklo povsem mirno, tako da sem tudi že sam verjel, da je doba nezgod za mano.

Vesel sem se neko popoldne, ko je že nastopala vročina, odzval vabilu prijatelja, ki me je v bifeju nasproti hotela Union povabil na vrček piva. Tako vabilo je prijetna stvar, posebno, če je suša v grlu in v žepu.

Toda kaj, ko brez predstavljanja ne gre nikjer. Ko me je prijatelj predstavil neki mladi rdečelični gospe in povedal moj priimek, se ji je potemnil obraz, oči pa zabliscale od jeze. Brez besed me je usekala dvakrat okrog ušes, potem pa odstopila dva koraka, pripravljena, da se vsak hip zopet zakadi vame:

»Ti si torej tista mrcina umazana. Ne bom te tožila, sama bom obračunala s teboj, packa nemarna. Kaj bi bilo z menoj tisti večer v Tivoliju, da mi niso ljudje pritekli na pomoč.«

Prijatelj me je zakril s svojim telesom, sicer bi bilo zopet priletelo po meni. Drugim gostom, ki so se nagneli okrog hude gospe in jo mirili, je besna pripovedovala, kako sem pred 14 dnevi v mraku prisedel k njej na klop v Tivoliju, jo meni nič tebi nič stisnil k sebi in začel poljub-

»Ti si torej tista mrcina umazana, ne bom te tožila, sama bom obračunala s teboj...«

ljati in da sem potem, ko je začela klicati na pomoč, »izginil, kakor kafra«.

»Je že pravi,« je rekla. »Na postaji Ljudske milice so mi povedali, da je tak možki z istim priimkom, ki je bil zaradi nedostojnega vedenja do deklet in žena že večkrat posvarjen. Čisto nič se ne motim, tudi postava je ista.«

Najhuje pri tem je bilo, da mi še navzoči znanci niso verjeli, ko sem hitel zatrjevati, da gre za nesrečno pomoto. Celo moj prijatelj mi je pomežiknil, češ, si pa od zlodja. Potem mi je dal znak, naj zginem, da bodo hudo gospo že »oni« zadržali in jo pomirili.

Edina sreča pri tej stvari je bila v tem, da ni bilo moje žene zraven. Bolje je, da sploh ne mislim na to, kako bi se bila za mene iztekla vsa zadeva, da je bila še žena poleg.

Zdaj mi je dosti vsega. Napravil sem prošnjo za spremembo priimka in dal predlog. V bodoče se bom pisal tako, da takega priimka ni ne v naši republiki ne v zvezni državi in morda na vsem svetu ne. Tudi bril se ne bom več, čeprav bom izgledal tako, kakor tisti drvar na Jelovici, o katerem so mi nekoč pripovedovali, ki se pol leta ni umil in ne obril, in so potem ljudje, ko je zopet prišel v dolino, divje bežali pred njim in celo psi niso več upali lajati na njega.

Tako. Končno upam, da bom imel mir.

J. V.

Tone Pavček

ČRNI MUC

O črni muc, o ti falot,
ki vsako noč mi prečkaš pot,

nikar ne beži pred menoj,
čuj, pravim ti, da se ne boj.

Samo pobožal bi ti rad
hrbet teman in lepi vrat.

Saj tudi jaz menda imam
za božanje pripravno dlan.

Samo tega nihče ne ve,
samo tega nihče ne ve...

Vsaj ti ne beži mi s poti.
O, ne posnemaj, muc, ljudi.

Pojdimo v Maribor

Greste z nami? Vse vas rojake, ki berete »Rodno grudo« in jo imate radi, vabim, da greste z menoj. Ne bojte se, nič stroškov in skrbi ne boste imeli z dolgim potovanjem, kajti potovali boste z menoj v mislih. Tako vas povabim še kdaj v druge kraje in koticke naše lepe rojstne domovine in morda se bodo na teh obiskih obudili mnogim med vami davni spomini, da bo srce ob njih zadrhtelo in vam bo vaša slovenska kri toplo zaplala po žilah v ponosu, da ste zrasli iz korenin v tej deželi.

Danes obiščemo Maribor, ki je poleg Ljubljane največje mesto Slovenije in središče slovenske Stajerske. V letošnji zimi nam sneg kar nekam sumljivo prizanaša, kar zlasti našim športnikom in tudi naši mladini nikakor noče v račun. Na naslovni strani »Rodne grude« vam predstavljamo Maribor, kakršen je bil letos v januarju, ko ga je sneg itako »zaradi lepšega« malo »pocukral«.

Maribor, ki ga stražita na zahodu zeleno Pohorje in Kozjak, na severu in severozahodu se mu nasmihajo vinorodne Slovenske gorice, na jugu in jugovzhodu pa mu tke prelepo preprogo plodno Dravsko polje, je prastaro mesto. Saj so po raznih izkopaninah dognali, da je bilo tu

naselje že v predzgodovinski dobi.

Tisti, ki ste ljubitelji zgodovinskih znamenitosti, boste imeli tu bogato pašo. Na nekaterih krajih boste še videli sledove obzidja, ki je nekoč oklepalo srednjeveški Maribor. Močno je bilo to obzidje, imelo je številne stolpe in troje vrat. Nato obiščemo Mestni grad, ki spada tudi med najznamenitejše zgodovinske zgradbe. Povzpeli se bomo v stari stolp, si ogledali kapelico iz 17. stoletja, stopnišče z umetniško izdelanimi kipi, prekrasne freske itd. Obiskali bomo mestni magistrat, ki je bil zgrajen l. 1515, dalje oreški in vetrinjski dvorec. O, pa to še daleč ni vse, vam bodo povedali stari Mariborčani. Pokazali vam bodo mnoge rimske spomenike, staro protestantsko molilnico, minoritsko cerkev z znamenitimi freskami, pristan, grad z obrambnim stolpom in še marsikaj.

Toda pustimo davnino, oglejmo si sedaj Maribor, najprej pa prisluhnimo, kaj nam bo povedal star očanec s Pobrežja o Mariboru iz nedavne preteklosti.

Iz nemškutarskega gnezda napredno slovensko delavsko mesto

V Grajski kleti pri kozarčku pekrčana se razpleta pomenek. Očka Miha, upokojen tekstilni delavec, žuli svojo čedro in pripoveduje. Njegov obraz je razoralo tisoč gubic. Pod košatimi obrvmi mežikata drobni živahni očesci.

»Včasih je bil Maribor nemškutarsko gnezdo in Slovencem ni bilo lahko. V fabrikah so komandirali sami »dajčarji«. V pisarnah prav tako. Če si šel po cesti, če si stopil v gostilno, vsepovsod samo dajč. Mestne babnice so mislile, da niso nobel, če ne govorijo dajč. Tako pa je bilo le v središču mesta, ki pa je imelo pljuča zunaj v predmestjih — na Pobrežju, Teznu, Studencih, ta pljuča pa so bila slovenska, to smo bili mi.

Očka Miha je s svojo žuljavo delavsko pestjo krepko udaril po mizi.

»Ne, nismo se dali. Ob vsaki priložnosti smo jim povedali in pokazali, kaj smo in kdo smo, pa čeprav nam zaradi tega ni bilo lahko. Čeprav so nas zaradi tega metali iz služb in so naše družine stradale. Prav nič nas ni moglo omajati in ne zlomiti.«

Da, tako je bilo. Ta boj je dozorel med okupacijo, ko so se slovenski delavci in mlada slovenska inteligenca uprli kakor en mož. Sleherna ulica, sleherni hiša in skoraj vsaka družina hrani bridke spomine na preseljevanje, zapore, streljanje talcev...

Maribor je dočakal svobodo v ruševinah, saj je bilo mesto petinpetdesetkrat bombardirano in je škoda šla v desetine milijard — koliko truda in sredstev je bilo potrebnih, da se je mesto obnovilo in prerajeno ponovno zadihalo. Toda mesto se ni le obnovilo. V nekaj letih po osvoboditvi je bilo mnogo industrijskih objektov na novo zgrajenih, mnogo pa jih je bilo povečanih in moderniziranih. Takšni je današnji slovenski delavski Maribor, to čudovito zeleno mesto, v katerem kipi in vre novo življenje, smeh in vedrina, povsod, kamor te zanese korak.

Tretje najmočnejše industrijsko središče v Jugoslaviji

Na Dravi so zrasle hidrocentrale, ki omogočajo tovarnam nagel razvoj. V gradnji je še nekaj elektrarn. Ko bodo vse dograjene, bodo same

presegle celotno proizvodnjo električne energije predvojne Jugoslavije. Najmočnejše je razvita tekstilna industrija. V Mariboru danes obratuje šest tekstilnih tovarn, ki so si s svojimi izdelki utrle pot tudi na mnoga inozemska tržišča, kakor Turčijo, Perzijo, Sirijo, Nemčijo, Francijo in Anglijo.

Poleg tekstilne se je v Mariboru v povojnih letih najbolj razvila kovinska industrija. Iz na pol porušene nemške letalske tovarne so mariborski delavci zgradili moderno avtomobilsko tovarno, ki danes izdeluje avtobuse, gasilske avtomobile, kamione ter avtomobilske in traktorske prikolice. Tudi gradbena, lesna in živilska industrija ima v Mariboru moderna podjetja. V celoti ima Maribor 35 industrijskih podjetij, kjer je bilo l. 1953 zaposlenih okrog 18.000 delavcev.

Razmah kulturno prosvetnega dela

V novem Mariboru in njegovi okolici delujejo danes številna kulturno prosvetna društva, predvsem delavska prosvetna društva »Svobode«, katerih člani se udeležujejo v raznih sekcijah. Mestni ljudski odbor vzdržuje iz svojih sredstev gledališče (dramo in opero), študijsko knjižnico, ki je ena najstarejših v Sloveniji ter ima danes nad 50.000 zvezkov, pokrajinski muzej, ki se je v zadnjih letih razvil v pravo znanstveno ustanovo in umetnostno galerijo, kjer se prirejajo razstave domačih umetnikov in umetnikov drugih jugoslovanskih republik.

Zelo hitro se razvijajo gimnazije in srednje osnovne šole. Teh je bilo ob osvoboditvi 9, sedaj pa jih je 23. Število strokovnih šol pa se je od 4 predvojnih povečalo na 11.

Skrb za delovnega človeka

se odraža v mnogih zdravstvenih ustanovah. Splošna bolnišnica se je po vojni znatno povečala. Na Pohorju je bil zgrajen modern sanatorij za bolne na pljučih. Za ambulantno zdravljenje je poleg centralne poliklinike bolnikom na razpolago še devet tovarniških in sektorskih ambulant, ki so bile ustanovljene po osvoboditvi. Zaščitni otroka in matere sta pred vojno služili dve ustanovi, danes pa jih je 16. Stari in onemogli so dobili toplo zavetje v udobno opremljeni novi zgradbi. V srednji medicinski šoli in bolničarski šoli pa si pridobivajo potrebno strokovno znanje uslužbenci zdravstvenih ustanov.

Mesto zelenja, sonca in prelepih izletov

Rojaki, ki žive in delajo v industrijskih krajih po svetu in Maribora ne poznajo, si bodo morda zamišljali, da je to mesto, polno tovarniških dimnikov, dima in trušča. Pa ni tako.

Če pride tujec v Maribor, sploh ne občuti, da je to industrijski kraj. To je mesto zelenja in sonca, z lepo urejenimi parki in nasadi. V okolici pa je toliko prelepih izletniških točk, da pride izletnik, ki hoče izbirati, v pravo zadrego.

Gremo na Pohorje? Po njegovem zelenem pobočju so posejani udobni planinski domovi in hoteli. Tudi ti so večinoma zrasli po vojni. Prijetna izletišča so tudi kraji v Dravski dolini, kjer so povsod izhodišča izletov na Pohorje. Na primer iz Bistrice pri Limbušu je prav prijeten izlet k Sv. Arehu, kjer je letovišče in kopalnišče.

Marička Znidaršič

Preprosta ljubezen

Na okno trka dež na dež,
počasi, zapeljivo,
na okno trka dež na dež,
proseče, nagajivo.

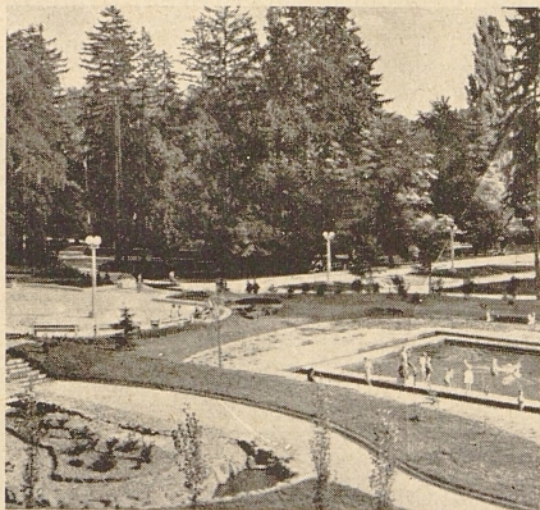
Tako na okno trka fant,
ki kliče svojo ljubo,
tako na okno trka fant,
ki dal je že obljubo.

Zelim si, da bi trkal ti,
jaz bi skoz rože zrla,
želim si, da bi prosil ti —
in jaz bi ti odprla.

V Limbušu se bomo krepko odžejali z odlično kapljico in se pomenili, kam jo mahne — ali k Sv. Bolfenku, k Mariborski koči in razglednemu stolpu ali k Ruški koči. Za spremembo, če nam bo dopuščal čas, si bomo lahko privoščili še prijeten sprehod v vasico Pekre ob vznožju Pohorja ter poskusili zlato cekinastega pekrčana.

Toda ne, naj bo dovolj za danes. Na te izlete pojdemo drugič. Na svidenje, dragi rojaki!

lna

Otroško igrišče v Mariborskem parku

Kulturno življenje ameriških rojakov

50 LET DRAMSKEGA DRUŠTVA »ANTON
VEROVSEK« V CLEVELANDU

Slovensko dramsko društvo »Anton Verovšek« v Clevelandu je doseglo letošnjo jesen 50-letnico svojega plodnega dela. Clevelandski rojaki so videli že mnogo dobrih ljudskih iger, ki jih je uprizorilo to dramsko društvo. Predstave so bile vedno dobro obiskane. Kakor imajo razni slovenski in narodni domovi vsak svoje domače kulturno društvo, tako je bilo to dramsko društvo vso dobo središče kulturnega dela v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. Za 50-letnico obstoja je društvo uprizorilo 26. novembra 1954 v dvorani Slovenskega delavskega doma znano Finžgarjevo igro iz ljudskega življenja »Razvalina življenja«. Prireditvev je uspela in je bila dobro obiskana.

USPEL KONCERT PEVSKEGA DRUŠTVA
»ZARJA« V CLEVELANDU

Pevski zbor »Zarja« v Clevelandu, ki je eden najstarejših slovenskih pevskih zborov v slovensko-ameriški metropoli, je imel 17. oktobra 1954 zelo uspešen koncert. Sodelovali so mešani zbor, moški kvartet, ženski tercet in dva dueta (eden ženski, drugi mešani). V drugem delu koncerta pa so bili prikazani pevski prizori »Na vasi«, sestavljeni iz motivike narodnih pesmi. Udeležba je bila kljub slabemu vremenu prav dobra in so bili sodelujoči nagrajeni z obilnim priznanjem. Doprinos »Zarje« za dvig kulturnega in narodnega življenja clevelandskih Slovencev je vreden vsega priznanja.

MLADINSKI PEVSKI ZBOR V CLEVELANDU

Mladinski pevski zbor, ki je odsek Slovenskega delavskega doma na Waterloo Rd., proslavlja letos dvajsetletnico svojega obstoja. Člani tega zbora so pretežno otroci — mladinci in mladinke — slovenskih staršev, rojeni v Ameriki. Svojo dvajsetletnico je zbor proslavil 7. novembra 1954 s koncertom v Slovenskem delavskem domu. Pevovodji Gregorinčiču, ki se z izredno potrpežljivostjo posveča pevski vzgoji otrok slovenske druge in tretje generacije, so na koncertu izrekli posebno zahvalo.

FILMI S KONVENCIJE SNPJ

Potek XV. jubilejne konvencije Slovenske narodne in podporne jednote, ki je bila v septembru 1954 v Johnstownu, Pa., in z njo združenih prireditvev so filmali. Filme je v barvah posnel mladinski direktor SNPJ Michael Vrhovnik, ki je dodal k vsakemu prizoru še tudi primerno pojasnjevalno besedilo. Ti zelo uspešni filmi bodo tekli približno pol ure in jih bodo predvajala društva in federacije SNPJ na svojih sejah in prireditvah. SNPJ ima že več takih filmov s svojih proslav in vsakoletnih dni SNPJ. Taki filmi so za krepitev narodne zavesti med našimi rojaki zelo koristni.

KONCERT »JADRANA« V CLEVELANDU

Dne 21. novembra 1954 je bil koncert pevskega zbora »Jadran« v Slovenskem delavskem domu v Clevelandu, na Waterloo Rd. Pri »Jadranu« pojejo večinoma v Ameriki rojeni pevci, otroci slovenskih staršev. Spored je bil lep ter so imeli obiskovalci mnogo užitka. Dvorano so napolnili.

KONCERT »PLANINE« V MAPLE HEIGHTS,
OHIO

V prijazni slovenski naselbini Maple Heights že dolgo prepevajo kakor slavčki pevci in pevke zbora »Planina«. Po dva koncerta na leto priredijo, katere pridejo poslušat rojaki od blizu in daleč.

Zadnji koncert, prirejen 24. oktobra 1954 v Slovenskem narodnem domu na Stanley Ave., je imel zelo izbran in lep spored. Poleg zborovskih točk mešanega, moškega in ženskega zbora so nastopili tudi solisti. V dvospevih sta sodelovala sopranistka Olga Ponikvar in baritonist Robert Kastelic, v tercetu z zborom pa tenor Frank Urbančič, sopranistka Mary Yemec in altistka Emma Urbančič. V samospevih sta nastopila še baritonistka John Zupanc in Al Glavič.

Pevovodja Ivan Zorman je izbral res tak spored, da je bil prav vsem všeč. Nekaj pesmi je bilo novih, nekaj pa najbolj priljubljenih starih. Med novimi je bila globoko občutena skladba sodobnega slovenskega skladatelja Matije Tomca »Sanje«, koračnica Luke Kramolca »Koroška budnica« in ljubka najnovejša skladba Ivana Zormanca »Mlada ljubezen«. Nekaj pesmi so zapeli tudi v angleščini. Seveda tudi narodnih pesmi ni manjkalo, katere rojaki vedno tako radi poslušajo.

40-LETNICA SLOVENSKEGA DOMA
V CLARIDGU, PA.

Slovenska naselbina v Claridgu v Pennsylvaniji je praznovala pomemben praznik, 40-letnico svojega Slovenskega doma, ki je bil odprt 10. oktobra 1914. Za proslavo tega jubileja so 24. oktobra 1954 priredili lepo svečanost, katere so se udeležili mnogi ustanovniki in številni člani. Nastopil je domači pevski zbor pod vodstvom učitelja Umeka. Po zaključku svečanega dela sporeda se je razvila prisrčna domača zabava. Ob prijetnih zvokih godbe Frank's tria so se veselo zavrteli stari in mladi.

SKORAJ SAME NOVE PESMI SO PELI

Pevski zbor »Prešeren« iz Pittsburga v Pennsylvaniji je priredil 24. oktobra 1954 dobro uspešen koncert v prijazni naselbini Strabane. Pevci so se s sporedom dobro postavili, saj so peli skoraj same nove pesmi. Med nastopajočimi sta bili tudi pevki Frances Rosenberger in Stella Pelc iz Amridga. Po koncertu se je razvila prijetna domača zabava.

NA GREDAH » SLOVENSKE » KULTURE

KULTURNI PRAZNIK SLOVENSKEGA NARODA

Osmi februar, obletnico smrti velikega slovenskega pesnika Franceta Prešerna praznuje Slovenija že vsa leta po osvoboditvi kot svoj kulturni praznik. Kakor je nedavno odločil Izvršni svet Ljudske prosvete Slovenije, bo odslej posvečen prvi teden v februarju slovenski kulturi. V tem tednu naj bi bile razne kulturne prireditve, zbirke za ljudske knjižnice in čitalnice itd. Z zakonskim predpisom je Svet za prosveto in kulturo LRS tudi določil, da bo odslej vsako leto razdelil po eno prvo in dve drugi nagradi najbolj zaslužnim slovenskim znanstvenikom in kulturnim delavcem. Letos je prvo nagrado 300 tisoč dinarjev za znanstveno delo »Urbarji Slovenskega Primorja« prejel akademik dr. Milko Kos iz Ljubljane, dve drugi nagradi po 150.000 din pa sta bili podeljeni znanstveniku dr. Antonu Peterlinu za njegovo mednarodno pomembno delo na področju velemolekul in prof. dr. Francetu Novaku za novo metodo pri operaciji raka na maternici. Izmed slovenskih umetnikov pa so bili nagajani: s prvo nagrado 500.000 dinarjev pisatelj Ivan Potrč za svoj roman »Na kmetih«; z drugo nagrado dramska igralka Mira Danilova, hčerka najstarejše slovenske dramske igralka Avguste Danilove, ki jo dobro poznajo tudi rjaki v Ameriki, ter slikar France Mihelič.

ZA GRADNJO ŠOL NA TOLMINSKEM

V preteklem letu je ljudska oblast dala za gradnjo šol na Tolminskem 6.500.000 dinarjev. Novo šolo so zgradili v Trenti; na Slapu. Ponikvah in v Jevščeku pa so šole obnovili. Sedaj gradijo šole v Vrsnem in na Pečinah. Nove šole bodo zgradili v Stržišču, Orehku pri Cerknem, Lomu in Hudijužini. V načrtu imajo tudi gradnjo gimnazijskega poslopja v Tolminu in vajenske šole v Idriji. V okraju je danes 84 osnovnih šol. Tolminska je gorata deželica, kar se kaže tudi v povprečnem številu učencev v oddelku. Medtem ko odpade v Sloveniji povprečno 39 učencev na učitelja, jih je na Tolminskem le 25. So pa tudi šole, kjer ima učitelj le 12 učencev. V vseh okraju je danes 3390 učencev, ki jih poučuje 135 učiteljev. Poleg osnovnih šol je v okraju še 5 gimnazij in učiteljske s 1122 dijaki. Strokovne šole obiskuje 680 učencev.

DRUŠTVO GLUHIH ZA KOPRSKI OKRAJ SO USTANOVILO V PORTOROŽU

To je deveto društvo v Sloveniji. Iz prijav posameznikov, ki so se včlanili v društvo, je razvidno, da so to večinoma takšni oglušeli, ki doslej še niso obiskovali posebnih zavodov, ker se v stari Jugoslaviji za takšne ljudi niso posebno zavzeli. Zato je med 50 prijavitelji iz koprškega okraja tudi precej nepismenih in brez poklica. Zato so vsi z velikim veseljem poslali svojo prijavo in osebne podatke poverjeništvu v Idriji. Prvič jih bo združila lastna organizacija, ki uživa v Jugoslaviji veliko razumevanje ljudstva in pomoč oblasti. Združenje gluhih Jugoslavije je danes močna organizacija in ustanovitev koprške podružnice je zelo pomemben dogodek.

TOLMINSKO GLEDALIŠČE

je pripravilo letos obširen program. Uprizorilo je Timeverjevo dramo »Mladost pred sodiščem«, ki je bila zelo dobro obiskana. S to dramo so gostovali tudi drugod. Sedaj pripravlja še »Švejska« in dramo »Vrnil se je«, ki jo je napisal domači avtor Emil Frelih, režiser tolminskega gledališča.

Kulturno razgiban je tudi Kobarid. Dramska sekcija prosvetnega društva »Simon Gregorčič« je uprizorila Cankarjevo dramo »Jakob Ruda«, s katero so gostovali v več krajih.

Knjižnica je podvojila število knjig ter bodo v kratkem poleg nje uredili tudi prostor za čitalnico.

KAJ PRIPRAVLJA SLOVENSKI »TRIGLAV FILM« ZA PRIHODNJE LETO

V kratkem bodo predvajali prvi slovenski omnibus film »Tri zgodbe«, ki je sestavljen iz treh kratkih umetniških filmov »Na valovih Mure« po povesti Miška Kranjca, »Slovo Andreja Vitužnika« po noveli Antona Ingoliča in »Koplji pod brezo« po noveli Prežihovega Voračca. Za letošnje leto ima »Triglav film« v načrtu tri celovečerne umetniške filme, in sicer film »Krvava reka« po tekstu Branika Belana in scenariju Františka Čapa, ki ga bo tudi režiral; dalje film »Kurir« po scenariju Mateja Bora ter nov omnibus film, za katerega bodo scenarije šele izbrali.

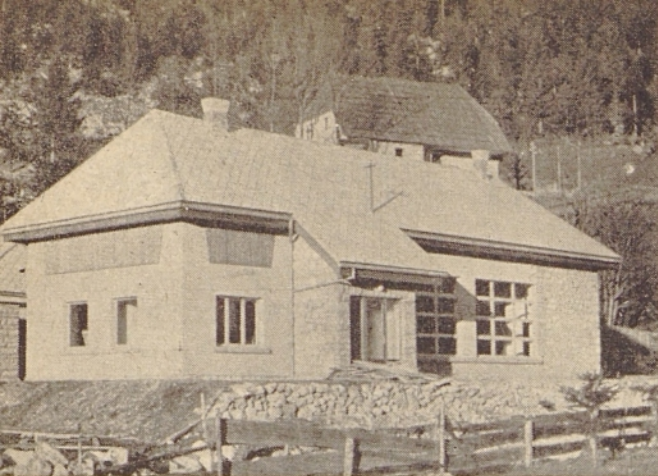
Dalje bodo posneli 16 dokumentarnih filmov ter v koprodukciji s Francijo, ZDA in Nemčijo 3 do 4 celovečerne umetniške filme.

Z NAJLEPSIMI VTISI JE PIANIST ANTON SOLER ZAPUSTIL RODNO DOMOVINO

V ponedeljek, dne 5. januarja popoldne je zapustil Jugoslavijo na obsejnim bloku v Rožni dolini priznan pianist, rojak iz Bilj pri Gorici, Anton Soler, kateri je prišel iz Argentine v rodno domovino 1. julija 1954 na povabilo Komisije za kulturne zveze z inozemstvom pri Zveznem izvršnem svetu. Mladi Soler je v tem času imel v Jugoslaviji 16 samostojnih koncertov. Nastopil je v Novi Gorici, Dubrovniku, Ljubljani, Mariboru, Celju, Beogradu, Trstu, Somboru, Subotici, Osijeku, Novem mestu in Nišu. Laskave ocene priznanih kritikov, katere so prinašali razni časopisi, so jasen dokaz, da je Soler priznan za enega najboljših mladih pianistov.

Ves izkupiček od koncerta v Novi Gorici je Anton Soler podaril za gradnjo kulturnega doma v Novi Gorici. Ob tej priložnosti je prof. glasbe Zorko Fon napisal tole oceno: »Solerjeve tehnične sposobnosti so izredne in zmožne nadaljnjega nedoglednega razvoja. V njem je neka sila, ki jo le stežka kroti — to je bilo občutiti, predvsem v drugem delu sporeda, ki je obsegal skoraj izključno Chopinove skladbe. Ognjevitost temperamenta ga je čestokrat zanesla v virtuoznost in višek te je dosegel v tretjem stavku Rahmani-rovega koncerta.«

Po domači

Ljubljana bo zblížana z morjem, ko bo obnovljena, deloma pa na novo zgrajena moderna cesta, ki se bo pri Senožečah priključila cesti Ljubljana—Trst. Na odseku od Senožeč do Črnega Kala bo zgrajene 12.80 km popolnoma nove ceste, ki bo za okrog 2 kilometra krajša od prejšnje. Tlakovana bo s kockami.

Vzornega učitelja in velikega prijatelja so izgubili slepi otroci, ki se šolajo v Zavodu za slepo mladino v Ljubljani. 20. januarja je po hudi prometni nesreči umrl v vipavski bolnišnici učitelj France Petrič, ki je s svojimi modernimi metodami kakor tudi s svojo veliko požrtvovalnostjo in ljubeznijo do slepih mnogo pripomogel, da je Zavod talko lepo napredoval. Pokojni je sodeloval pri izdelavi učnih načrtov za slepe, pri tiskarni, kjer nameravajo tiskati knjige za slepe v Braillovi pisavi itd. Za svoje delo v korist slepih je bil odlikovan z redom dela II. stopnje. Njegova smrt pomeni za vse slepe v Sloveniji veliko izgubo.

Za 1100 milijonov dinarjev več hranilnih vlog je bilo l. 1953 v Sloveniji v primeru s prejšnjim letom. V Sloveniji je povprečno vsak peti prebivalec vlagatelj s povprečno hranilno vlogo 7500 din.

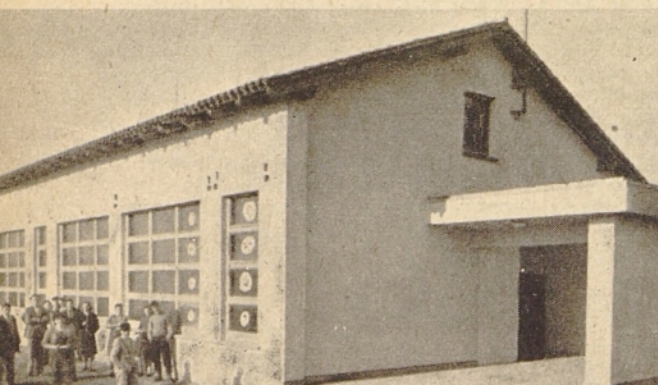
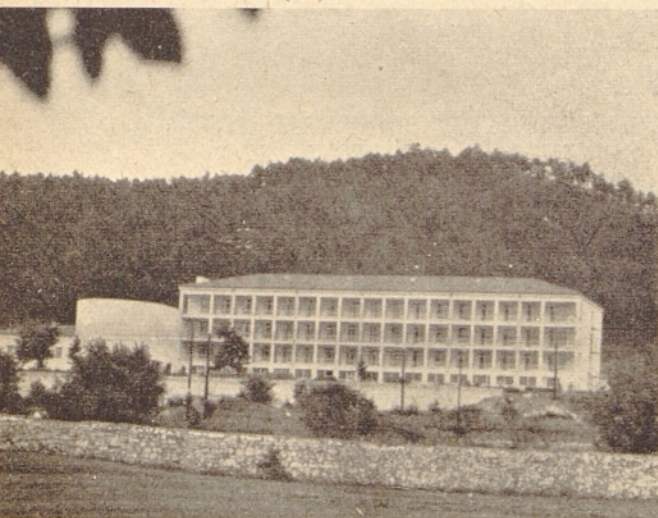
Štiri in pol milijarde za gradnjo stanovanj v Sloveniji predvideva letošnji republiški plan, ki je bil nedavno sprejet. K tej vsoti je treba prišteti še lastna sredstva privatnikov. Iz teh sredstev naj bi bilo zgrajenih v tekočem letu 2000 stanovanj, kar predstavlja precejšnjo ublažitev stanovanjske stiske.

Za nove gradnje na Primorskem je bilo lani brez Kopra porabljenih dobrih 5 milijard dinarjev. Zgrajene so bile nove tovarne, šole, delavnice, vodovodi, električno omrežje itd. Za popravila in nove gradnje šol je bilo samo v goriškem okraju lani izdanih skoraj 100 milijonov dinarjev.

Nov zadrúžni dom so dobili v Borštu na Primorskem. Dom ima lepo dvorano za kulturne prireditve. V njegovih prostorih je tudi trgovina, gostilna in razni uradi.

V mnogih vaseh, zlasti na Tolminskem je lani zagorela električna luč. Največje delo je bila elektrifikacija Kanomeljske doline, ki omogoča napeljavo elektrike po vseh drugih vaseh na počju te doline.

Novo bolnišnico za pljučno tuberkulozo so odprli sredi oktobra v Sežani. Bolnišnica, ki jo obdaja lep borov gozd, je moderno opremljena in ima 162 postelj.

Slike od zgoraj navzdol:

Nova šola v Trenti

Nova bolnišnica za tuberkulozne, lani zgrajena v Sežani

Moderni stanovanjski bloki v Novi Gorici

Nova osnovna šola v Kodčicah na Primorskem

deželi

101-letnico rojstva je v Bukovici pri Gorici praznovala Marija Krpan, rojena Tomazetič. Rojena je bila l. 1854 v Slovenski Benečiji. Jubilatka je najstarejša žena na Primorskem. Ima še prav dober spomin, rada pripoveduje o svoji mladosti, le noge in vid so ji opešali. Razen dveh še živečih sinov ima še sedem vnukov in vnukinj ter 12 pravnukov in pravnukinj. Vnukinja Marija živi v Buenos Airesu. Za visoko obletnico so domačini jubilatko lepo počastili. Zastopniki množičnih organizacij in občinskega odbora Sent-peter so ji čestitali in jo obdarili. Domači pevski zbor pa ji je zapel več pesmi.

Nagradni natečaj za izboljšanje kmetijstva je razpisal okrajni ljudski odbor v Gorici. Prva nagrada je 100.000 dinarjev. Natečaj se je začel z novim letom, zaključen pa bo prihodnje leto 15. maja.

Toča v januarju je v Sloveniji nekaj izrednega. Toda letošnja muhasta zima ne prizanaša s presenečenji. Namesto snega je v Mariboru konec januarja padala gosta toča, ki ji je sledil dež, zraven se je pa še prav po poletno bliskalo in grmelno.

V Mariboru so lani zgradili 270 stanovanj, nadaljnjih 568 stanovanj pa je ostalo v gradnji. Na pobudo mestnega ljudskega odbora so v preteklem letu nekatera podjetja začela skupno graditi tri osemnadstropna stanovanjska poslopja, kar bo znatno omililo stisko za stanovanja.

Prvi izučeni vrtnarji so nedavno zapustili Nižjo vrtnarsko strokovno šolo v Ljubljani, ki je bila ustanovljena pred tremi leti v Ljubljani in je edina te vrste v Sloveniji.

Ormož je dobil živinorejski dom, ki je prvi te vrste v Sloveniji. V njem je čitalnica, dvorana za predavanja in drugi prostori, kjer bodo kmetovalci in živinorejci imeli na razpolago lepo številno raznih strokovnih knjig, časopisov in revij.

Slaba letina je lani težko prizadela Jugoslavijo. Povprečni hektarski donos pšenice je bil komaj 7,5 stotov, to je 5,8 stotov manj, kakor l. 1955. Med vsemi republikami je bila pri tem Slovenija najmanj prizadeta, saj se je tu hektarski donos zmanjšal le za 1,8 stota na ha. Skupno se je lani zmanjšal pridelek pšenice v Jugoslaviji kar za milijon ton in bo morala država porabiti precej deviz, da ta občuten primanjkljaj nadomesti z uvozom. Petnajst čezoceanskih ladij je lani v novembru in decembru pripeljalo iz Kanade in ZDA v Jugoslavijo 140.000 ton pšenice. Ob koncu letošnjega leta bo prejela Jugoslavija predvsem od ameriške pomoči še 75.000 ton pšenice, razen tega pa bo Ministrstvo za agrikulturo iz ZDA poslalo Jugoslovanskemu Rdečemu križu še posebej 10.000 ton pšenice za lanske poplavljenice.

Slike od zgoraj navzdol:

Zimski motiv z Gorenjske

Takole se pa postavijo notranjski fantje, kadar praznujejo

Slovenj Gradec

SAMORASTNIKI

(Nadaljevanje)

»Meta, ali boš kaj jedla?«

Deklič se ponujene jedi ni niti dotaknil.

Razburjena zaradi skrivnostnega pripravljanja in pa tudi zaradi tega, ker je bila hiša ko izumrla, ker ni bilo nikogar domačih na spregled, čeprav so bili pri hiši trije hlapci, domača hči in še tri dekle, je obupno kriknila:

»Kaj nameravate z menoj? ...«

Njen glas je proseče planil v ozračje, nasičeno s skrivnostjo, a odgovora ni prejel.

Ko je bilo te mučne priprave dovolj, je pristopil k Meti Karničnik.

»Nesrečni deklíč, kaj imaš povedati?«

Njegov glas je bil suh in trd.

Meta ga je samo plaho pogledala, kakor bi ga ne bila razumela.

»Vprašam te, ali se kesaš, kar si storila?«

Zdaj šele je Meta razumela, kaj govori gospodar. Bolj iz srca kot iz ust je zajokala:

»Oh, oče, kesam se tega greha iz vse svoje duše. Oče in mati odpustite mi...«

To toplo, odkritsrdno in krvavečo prošnjo, ki je iskala usmiljenja in utehe, pa je ubilo novo Karničnikovo vprašanje:

»Ali se odpoveduješ tej grešni zvezi na vekomaj?«

Meti je to vprašanje prebodlo krvaveče srce. V svoji otroški neizkušnosti ni pojmila vprašanja tako, kot ga je Karničnik zastavil; glede ranjene mlade ljubezni ni videla drugih posledic, kot so jih že drugi izvajali. Videla ni ne Karnic ne hišne časti in njena mlada ljubezen je gorela le z iskrenim, nesebičnim plamenom čiste vdanosti Ožbeju, izvoljeni in globoko občuteni lepoti najbližjega ji človeka.

In Karničnik ni dobil na to vprašanje odgovora.

Toda preden je utegnil vprašanje ponoviti in ga zastaviti tako trdo, da bi se mlado deklíško srce zrušilo na kolena pred njim, je Meta strastno zajokala in njen jok je napolnil staro hišo do vrha. Namesto odgovora je bruhnilo iz nje:

»Kaj boste storili z mojim in vašim otrokom? ...«

»Molči pregrešnica!«

Kamen bi se prej omehčal, kakor pa Karničnikovo srce. Počasi, kakor bi valil tnalno za cepljenje drva, je prinesel težko pogledu na psico, na laneno vrvi in na predivo se je Meti šele posvetilo, kaj jo čaka. Njeno žalostno srce je kriknilo:

»Mati, mati, branite me...«

Njene oči so se spogledale z materinimi, a zastonj so skušale odkriti v njih to, kar je pričakovala. Mati se je zgrbila za mizo, njen obraz je čisto posivel, ali iz njenih, od prejšnjega joka zalitih oči je sevalo kakor tolažba, vzpodbuda in tih odpor duše, ki se v svoji revii čuti po krivici ponižana.

»Meta, bodi trdna in močna; kar trpiš, trpi za svojo dušo.«

Njen glas je bil pogumen.

Le Metino srce ga ni moglo razumeti. Zato se je zatekla k svojemu ljubemu in ga poklicala:

»Ožbej, Ožbej...«

Njen klic ni bil zaman: Ožbej, ki je ves čas stiskal svoj obraz v dlani, je skočil na sredo hiše:

»Oče, kaznujte mene, jaz sem kriv...«

Toda oče ga je zlomil z mrzlim, grozečim pogledom, ne da bi stegnil roko.

»Na kolena, sin!« je zagrmel stari nad njim in že se je zgrudil zlomljeni Ožbej na kolena za klop, kjer je spet zakopal glavo v roke. Meta je videla, kako nalahno drhti in čeprav je bila sama na pol uničena, je bilo v njenem srcu prostora za tiho usmiljenje do strtega ljubčka.

Tokrat se je je dotaknila železna gospodarjeva pest. Obšla sta jo groza in stud, vendar je našla toliko moči, da je vstala, s trdim korakom pristopila k psici in se vdano usedla na marterniški stol. Materino ponašanje in pa usmiljenje do Ožbeja sta jo navdala s pogumom, ki ga malo prej niti slutila ni. Tudi ihtenje je popustilo in solze, ki so še lile malo prej iz njenih oči, niso bile več tiste bridke solze, ki curljajo iz srčnih bridkosti; kmalu pa so se tudi te posušile v novi moči, ki je rasla v njej, ko je sedala na marternico, ko je polagala svoje roke na psico, da jih je okrutni gospodar mogel pod zapestjem privezati na les, da

⁵ Kolarski stol.

sta se navzgor obrnjeni, tesno stesnjeni dlani zaokrožili v majhno skledico.

Metina žalost je bila zaradi ječe v kamri in zaradi prezira in sramote, ki ju je morala prestati po odkritju svoje nesreče, že čisto izčrpana in je bila na koncu svojih moči. Toda to, kar je doživljala zdaj, ko je na eni strani z materjo vred občutila svojo revščino, svojo neznatnost in nevrednost, na drugi strani pa neizprosno trdoto svojih rednikov in njih dušeče sovraštvo... vrh tega pa poteptano ljubezen do Ožbeja, to jo je streznilo in navdajalo z novo močjo. V njej se je oglasil skril, užaljen odpor, ki se je pa večal in jo vso napolnil ravno takrat, ko se je začenjala martra.

Vedela je, da mora sprejeti trpljenje kot neizogibni boj proti krivici in da mora v tem, čeprav neenakem boju, zmagati.

»Delajte hitro, oče Karničnik,« je rekla z močnim, prezirajočim glasom.

Pokora z žganjem prediva na rokah je bila starodavna pravica svobodnih kmetov, ki so imeli z njo kaznovati svoje posle za prešuštvo, za krajo, za nepokorščino, za lenobo in za druge grehe. Pred sto leti se je še čulo tu in tam o njej, potem pa je ta kruta šega izginila. Ta način kazni je mnogo hujši, kakor pa se zdi. Tleče predivo ne peče in ne žge samo dlani in prstov, ne prežge samo kože do živega mesa, temveč žge s peklenskimi bolečinami v možganih, pri srcu in v vseh čutilih telesa. Predivo tli počasi, brez plamena, toda peče tako žarko, da tudi najmočnejši ljudje le kratek čas prenesejo to martro.

Ko je njen sovražnik, karniški gospodar, prižgal predivo, je bil njegov obriti obraz mrliško miren. Ko je Meto spekla prva bolečina, je hotela v prvem hipu izviti roke iz otveze; ker so pa bile trdo privezane na težko psico, se je le onemoglo zvililo njeno telo. Potem je kmalu zasmrdelo po ožganem mesu. Metine oči so postajale vedno večje in izstopale so iz jamic; na čelu so se zbirale velike mučeniške srage. Mučenica je z zobmi grizla ustnice, da bi stopnjevala svojo odporno moč in zadušila stokanje...

Njena mati Hudabivka je že prej padla na kolena, sklenila roke in obrnjena k božji matri glasno molila žalostni del rožnega venca.

»... ki je za nas krvavi pot potil...« je pridušeno odmeval njen, sedaj čisto tuji, neznan in odsotni glas po veliki dimnici. Šega je namreč bila, da so navzoči med martro glasno žebrali. Zdaj je bila pa po-

Motiv iz Črne na Koroškem

doba, da moli samo Metina mati. Karničnik je pazljivo nalagal kosme živega prediva na tleče prgišče, z drugo roko pa je z vso silo tiščal prevezano Metino zapestje k psici, da bi se mučenica ne mogla ganiti; pri tem mu je zvijala ustnice besna zloba, ki je izdajala strastno uteho njegovega notranjega sovraštva.

Mati Karničnica se je naslonila na steno in nepremično strmela v Meto; tudi njen obraz je pričal, da njene ustnice ne odgovarjajo Hudabivkinemu žalostnemu delu. Ožbej je klečal ves čas za pečjo, le da se je še bolj skrotovičil na kup in še niže skril svoj obraz. Po stresljajih njegovega telesa pa se je zdelo, da v svoji notranjosti moli s Hudabelo.

Meta je skušala vsaj neslišno odžebra-vati svoji materi, da bi ohranila svojo moč; njena trpeča duša je iskala v molitvi tihe opore, ali njen razum je ni našel. Zato se je že od kraja zmedla, kar je povzročilo, da je jela bolešno stokati.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Domovina

FRANCIJA

OBCNI ZBOR DRUŠTVA »SAVA«
V MERLEBACHU

Jugoslovansko rudarsko pevsko in podporno društvo »Sava« v Merlebachu je imelo 10. januarja svoj letni občni zbor, na katerem so izvolili v novi odbor naslednje rojake: predsednika: Pintar Ferdinand in Jazbinšek Anton; tajnika: Blatnik Martin in Abram Franc; blagajnika: Mau Silvo in Vodenik Franc. Za pomožne blagajnike v kolonijah pa so bili izvoljeni: Grčar Avgust, Vodenik Martin, Povh Franc, Doberšek Ciril, Krevcl Martin in Krevcl Martin mlajši. Za preglednika Budnar Ludvik in Črnačoj Ciril, za nadzornika Roušek Jože in Rozina Anka. Pevski zbor bosta zastopala v društvenem odboru rojaka Abram in Jazbinšek.

Novi odbor je odločil, da priredi društvo tudi letos izlet v domovino za svoje člane, obenem pa bodo v domovini nastopili s svojim pevskim zborom.

V preteklem letu je društvo »Sava« izgubilo pet članov — Jerneja Kneza, Štefana Motoha, Jožeta Sirka, Ano Karaba in Marijo Dolanc. Svojem pokojnikov je društvo izplačalo po 15.000 frankov, skupno 75.000 frankov.

Tudi lani je društvo ob koncu leta nakazalo denarne podpore upokojencem in vdovam v skupnem znesku 28.000 frankov, bolnikom je izdalo za podpore 17.000 frankov. Tako je izplačalo društvo lani skupno za podpore in posmrtnine 120 tisoč frankov.

Blatnik Martin

NEKAJ NOVIC IZ FREYMINGA

Kakor vsako leto so člani društva »Slavček« iz Freyminga tudi lani skupno dočakali novo leto. Prav po domače so se zabavali v društveni dvorani Wilmonth. Budnar Alojz je igral na harmoniko slovenske narodne in poskočne, na gitaro ga je pa spremljal rojak Milan Požin. Staro in mlado se je vrtelo

prav do jutra. 15. januarja je priredilo društvo Družinski večer, ki je med najlepšimi, kar jih preživimo v tujini. Kljub neprestanemu močnemu deževju se je dvorana Witkovski v Freymingu precej napolnila. Program je bil zelo lep. Mešani zbor je zapel nekaj slovenskih pesmi, za njim pa ženski zbor. Nastopil je tudi pionirski zbor, ki je s svojimi pesmicami vse navdušil. Mnogo ploskanja so zaslužno poželi tudi mladi tamburaši pod vodstvom dirigenta Vodiška. Po programu se je razvila vesela zabava, kjer je svojim orkestrom igral član društva Jože Černe, mladinke so pa pridno prodajale srečke za tombolo, ki je vrgla v blagajno 40.000 fr.

V nedeljo, 25. januarja je imelo društvo »Slavček« občni zbor, ki je pokazal, da društvo lepo napreduje. Pridobilo je v preteklem letu 56 novih članov, trije pa so umrli. To so bili Sladič Marija, Krabanja Jože in Demajšek Franc.

Za izredne in bolniške podpore, posmrtnine in obdaritev otrok je društvo lani izplačalo 131.929 frankov.

V novi odbor so bili izvoljeni: za predsednika: Glogovšek Stanko, II. predsednika: Čindrič Franc; za tajnika: Knavs Jože, II. tajnika: Mihelič Stanko; za blagajnika: Bučar Anton, za II. blagajnika: Černeck Karel.

Knavs Jože

UDRUZENJE JUGOSLOVANOV V FRANCIJI LEPO NAPREDUJE

Udruženje Jugoslovanov v Franciji v mestu Bruai in okolici v Pas de Calaisu prav lepo napreduje. V preteklem letu so pridobili devet novih članov. 9. januarja so na občnem zboru izvolili v novi odbor naslednje člane: za predsednika rojaka Oprešnika Mihaela, za podpredsednika Kranjca Jožefa, za tajnika Gabrovca Jožefa, za II. tajnika Fidarška Milka, za blagajnika Pavliča Jožefa, za II. blagajnika Zupana Dominika, za preglednike pa: Meha Antona, Mandla Ignaca in Pungarčarja Alojza.

Oprešnik Mihael

BELGIJA

IMELI SMO OBISK

Izseljencu v tujini vzbuja Novo leto še močnejše domotožje in še bolj živ spomin na domovino. Reviji »Rodna gruda« želim v prihodnjem letu še več uspeha. Tudi Slovenski izseljenski koledar za leto 1955 nas je prijetno razveselil in ga postopoma prebiramo. Nedavno nas je obiskala skupina plesalcev iz Zagreba, ki nas je navdušila z dovršenimi folklornimi plesi. Ob koncu pa smo še sami veseli zaplesali tudi poskočne slovenske polke.

I. K. Sarainge

ZA VEDNO SO NAS ZAPUSTILI

V preteklem letu so umrli naslednji Slovenci — izseljenci v okolici mest Charleroi in Mons:

Anton Dragar iz Doba pri Domžalah (Petit Dour), Bruno Batistič iz Praprotna v Beneški Sloveniji (Charleroi), Anton Cvirn iz Zibike na Štajerskem (Jumet), Bernardka Burnik (Elouges), Marija Miškotevc iz Kalobja na Štajerskem (Dampremy), Leopold Vehar iz Gor nad Idrijo (Frameries), Franc Rejc iz Cerkna na Goriškem (Chatelet), Anton Hvalica iz Kravarja v Benečiji (Marchienne), Franc Grilc iz Planine pri Brestanici (Dampremy), Alojz Blazutič iz Gor. Barnase v Benečiji (Yvoir), Vincenc Rukli s Trušnjega v Beneški Sloveniji (Keunice), Franc Plešnik iz Golavabuke pri Slovenjem Gradcu (Dampremy) in Ivan Luzar iz Grobelj pri Št. Jerneju na Dolenjskem (La Bouverie). Naj jim bo lahka tuja gruda, v kateri so si služili svoj kruh!

R. Cherleroi

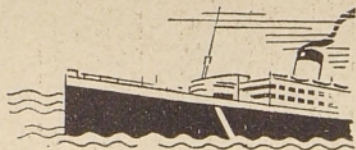
ZDA

SMRT MARLJIVEGA SLOVENSKEGA
KULTURNEGA DELAVCA
V CLEVELANDU

18. dec. 1954 je umrl v starosti 59 let v Clevelandu po daljši boleznivi splošno znani kulturni delavec in pevec Louis Belle. Pokojnik je bil rojen

na tujih tleh

v Stopičah (Težka voda) pri Novem mestu in je bil v Ameriki 42 let. Bil je odličen tenorist in kot tak steber pevskega društva »Žarja« v Clevelandu, zatem pa še Glasbene matice, pri kateri je nastopal, dokler mu je to dopuščalo zdravje. Svoje talente je uprabljal v korist slovenskega ljudstva v ZDA ter se je vseskozi udeleževal pri pevskih in dramatičnih društvih. S Frankom Plutom sta svoječasno nastopala na skoraj vsaki pomembnejši prireditvi v Clevelandu in tudi po drugih krajih. Kot pevec je imel pok. Belle tudi več samostojnih koncertov, ki so bili vedno dobro obiskani. Vse življenje je bil naprednega mišljenja, član društva št. 147 »Valentin Vodnik« SNPJ, naročnik Prosvete, član dramskega društva »Ivan Cankar« in pevskega zbora Glasbene matice. V službi je bil pri mestu Clevelandu. Našim društvom in njegovim bližnjim izreka svoje sožalje tudi »Rodna gruda«.

SLOVENCİ V UPRAVI MESTA ELY, MINN

Na občinskih volitvah 7. decembra 1954 sta bila izvoljena v mestno upravo mesta Ely, Minn. dva v Ameriki rojena Slovenca: dr. J. P. Grahek je bil izvoljen za župana, Rudolph T. Banovetz pa za svetovalca. Mesto Ely je imelo že večkrat Slovence v mestni upravi in med župani. Tako je bil pred leti v Elyju za župana brat sedanjega svetovalca Rudolfa Banovca — Steve Banovetz. Se prej pa je bil tam za župana Slovenec Frank Jenko. Tudi to dejstvo kaže, kako se naši rojaki in njihovi potomci uspešno uveljavljajo v novi domovini.

40-LETNICA »SLOVANA« V BROOKLYNU, N. Y.

Pevski zbor »Slovan« v Brooklynu pri New Yorku je proslavil 12. dec. 1954 40-letnico obstoja zbora. V svojem govoru o tem jubileju je poudaril A. F. Svet, da je »Slovan« dočkal to

obletnico, ker so mnogi marljivi in požrtvovalni člani, ki jih danes ni več, žrtvovali zanj svoj čas in svoje sile. Na sporedu je bilo več slovenskih narodnih pesmi in tudi nekaj angleških pesmi. Zbor je nastopil kot mešani zbor in posebej kot moški in ženski zbor. Pevke so bile vse v slovenskih narodnih nošah. Glavni del sporeda pa je bila uprizoritev operete »Snuhačič«, ki je vesela spevoigra in je v njej lep venček slovenskih narodnih pesmi. V opereti so sodelovali skoraj vsi pevci in pevke »Slovana«. V glavnih vlogah so nastopili Frank Padarst, kot tenor, Josephine Peshel-Shubel kot njegova hčerka, a Kranjčičevega Jurija je pel Charles V. Kovač. Zbor vodi pevovodja Paul J. Sifler. Člani zbora so večinoma mladi rojaki, rojeni že v Ameriki.

NOV SLOVENSKI ODVETNIK

V Euclidu pri Clevelandu so dobili novega slovenskega odvetnika. Odvetniški izpit je namreč napravil Slovenec Louis Borštnar, rojen 1922 v Mc. Intyre. Borštnarjevi živijo že dolgo let v Clevelandu — Newburghu in so napredna družina. Louis in njegovi starši so vsi člani SNPJ.

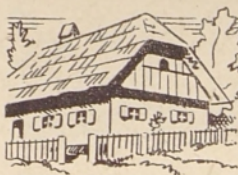
NOVO LASTNISTVO »GLASA NARODA«

Lani smo poročali v številki 4 o šestdesetletnici newyorškega slovenskega lista »Glas naroda«, ki je najstarejši slovenski list v ZDA. List je izdajala v zadnjih letih korporacija hrvatskega lista »Novi list«, ki je kupila pred 4 leti od dotodanjega lastnika Slovenic Publishing Co. list in tiskarno »Glasa naroda«. Ker pa je »Novi list« lani v novembru prenehal izhajati in je bila ukinjena tudi njegova korporacija, je nastalo vprašanje, kdo bo izdajal najstarejši slovenski list v ZDA. Odločila se je njegova upravnica, znana novinarka in pesnica, Anna P. Krasna in je v želji, ohraniti ameriškim Slovincem ta njihov najstarejši list, list kupila od korporacije »Novega lista«, Anna P. Krasna bo zdaj lastnica, urednica in upravnica »Glasa naroda«, ki pa bo izhajal začasno samo dvakrat namesto trikrat tedensko kakor doslej. Prva številka pod novim lastništvom je izšla 25. novembra 1954 kot št. 128 letnika LXII. Urednica piše v listu, da je list rešila pred ljudmi, ki so ga hoteli zadaviti, še preden bi pričel izhajati pod novim lastništvom.

Tamburaški zbor društva »Naša tamburica« iz Montevidea

DOM IN DRUŽINA

Ohranimo našo lepo narodno nošo

Rojaki in rojakinje, ki prihajajo na obisk v staro domovino, nas dostikrat sprašujejo kje bi lahko kupili narodno nošo, da bi jo vzeli s seboj kot spomin na svojo rojstno domovino. Ta želja se jim pa težko izpolni, ker so res pristne narodne noše danes že dragocena redkost. Lahko rečemo, da naše narodne noše izumirajo, saj so od štiridesetih danes ohranjene komaj štiri in to gorenjska, belokranjska, prekmurska in koroška. Večina narodnih noš je legla v grob z našimi babicami, ki so se dale pokopati v obleki, ki so jo nosile v življenju ob najbolj slovesnih prilikah. Člani slovenskega narodopisnega muzeja, ki je bil ustanovljen po osvoboditvi, hodijo danes po vaseh in zbirajo po kmečkih domovih posamezne kose starih narodnih noš. Dostikrat se morajo zadovoljiti samo s pripovedovanjem kakšnega starega očanca ali mamice ter po tem narediti čim bolj točno skico kakšnega manjkajočega kosa. Tako je danes z našo narodno nošo, na nas pa je, da storimo vse, da jo čim dalj ohrani-

nimo in to ne le v muzejih. Naše rojakinje po svetu se zelo rade postavijo v narodni noši ob raznih slovesnih prilikah. Prav je tako. Še bolj prav pa bi bilo, če ne bi vselej in povsod prevladovala le naša gorenjska noša z bahato avbo. Zakaj ne bi spet oživel naša lepa peča, ki so jo naše babice in prababice mnogo bolj nosile kakor avbo? Pa zavijača? Najlepše pa bi bilo, da bi Belokranjke oblekle svojo nošo, Primorke svojo, Stajerke svojo. Kaj se vam ne zdi, da bi bilo to prav in lepo?

Te noše pa bi morale biti res čim bolj pristne, čeprav so morda izdelane daleč proč od rojstne domovine. Zato smo sklenili, da bomo v tem kotičku objavljali nekaj podrobnih opisov posameznih slovenskih narodnih noš, po katerih si jih bodo potem naše rojakinje lahko same izdelale. Čudovito lepe so tudi narodne noše drugih jugoslovanskih narodov, zato vam bomo opisali tudi te.

Če obleke ne boste sešile zase, jo boste morda za svoje otroke ali male vnučke. Kaj ne

bo ljubko, ko bosta vaša vnučka, rojena in zrasla daleč na tujih tleh, nastopila na kakšni vaši priveditvi ali na domačem družinskem prazniku, oblečena v ljubko nošo svoje prababice in pradede.

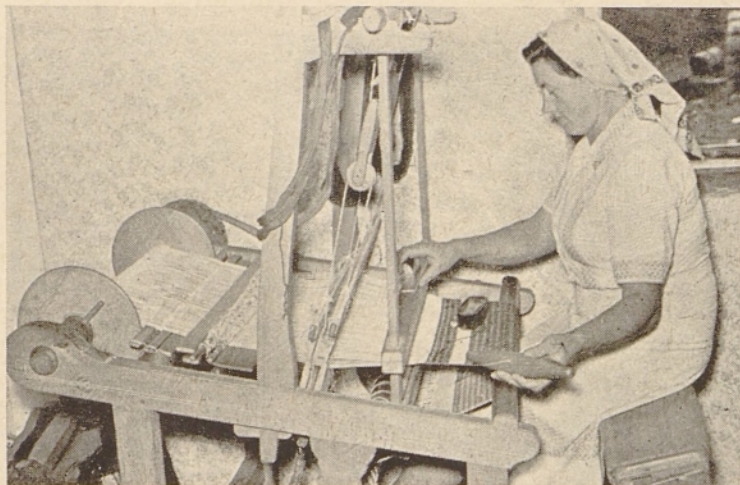
Lahko si pa tudi uredite prijeten domač kotiček v svojem domu, ki je prav gotovo urejen in opravljen po okusu dežele, v kateri živite. In v tem kotičku, ki naj bi ga krasile podobe iz domače dežele, vezeni prtički, keramika in drugi drobni spominki, ki ste jih morda prinesli ali dobili od svojcev iz rojstne domovine, bi bila v lep okras tudi lutka v narodni noši. Na ta način boste tudi vi, rojaki v daljni tujini, pripomogli, da bodo naše lepe narodne noše v vsej svoji pristnosti ohranjene bodočim rodovom.

Ina

Kaj bomo kuhale

SVINJSKI KOTLETI MALO DRUGACE

Ne premastne za prst debele svinjske kotlete lahko potolčemo na obeh straneh ter izdatno pretaknemo s tankimi prameni šunke. Nato jih na obeh straneh potresemo s soljo, papriko in kuminom ter po eni strani z moko. V prostorni kozici raztopimo toliko svinjske masti, da je pokrito dno. V vročo mast vložimo kotlete s pomokano stranjo navzdol. Hitro jih zlatorumeno zapечemo, obrnemo ter po drugi strani počasneje pečemo, da lepo zarumene. Nato odljajemo mast ter jo nadomestimo z žlico masla, v katerem spečemo kotlete do konca. Končno dodamo žlico paradižnikove mezge, zalijemo z nekaj žlicami tople vode ali juhe, da dobimo bolj gosto omako, ki jo dobro pokuhamo. Kotlete zložimo na podolgovat krožnik, jih oblijemo z omako ter garniramo z zelenim peteršiljem, nstrganim kislim hrenom in kislimi kumaricami.

Tkalstvo v Beli krajini je spet oživel. Na sliki: tkalka iz Adlešičev

Čevlji z zlato zvezdico

Pravljica

Pod Gorjanci je živel čevljar, ki je bil zelo siromašen. Ni imel denarja, da bi kupoval drago, lepo usnje, zato pa so bili tudi redki odjemalci samo siromašni ljudje. Zdaj ta, zdaj oni sosed je prišel, da mu prišije zaplato na čevlji, iz katerega mu je že skoraj gledala polovica stopala.

Takšno bedno življenje je čevljarja vedno bolj težilo. In nekoč se je iz obupa in žalosti tako zjezil, da je zmetal orodje po tleh in jezen zakričal: »Vsega sem sit. Naj pride škrat in vzame vse skupaj.«

Ko je tako rekel, je silen grom stresel goro in čevljarju so se zamajala tla pod nogami. Vrata so se odprla in med njimi je stal majhen, čisto zeleno oblečen možiček — gorski škrat.

»Klicaj si me? Kaj hočeš?« je vprašal čevljarja.

Ko je čevljar prišel od strahu in presenečenja do sapa, mu je potožil svoje težave.

»Pomagaj mi,« je obljubil škrat, »toda izpolniti moraš en pogoj.«

»Prav rad,« je obljubil čevljar, še preden je zvedel, kaj bo škrat zahteval od njega.

»Da boš delal čevlje kakor doslej samo siromašnim ljudem. Če boš ta pogoj prelomil, pridem pote in te vzamem z delavnico vred.«

»Sprejem,« je pokimal čevljar.

Škrat je zažvižgal. Spet je v gori zabobnelo. Tla v delavnici so se zamajala, da je čevljar, kakor je bil dolg in širok telebnil po tleh. Ko se je pobral, ni bilo škrata nikjer. Delavnica pa je bila čisto spremenjena. Police so bile polne najfinejšega usnja. V omari so stali izgotovljeni čevlji različnih barv in velikosti, vsi okrašeni z zlatimi zvezdami.

Ho, ta krasota. Čevljar si je pomel roke in od veselja poskočil. To pa to. Zdaj se bo že živelo in delalo.

Še tisto popoldne je prišla k čevljarju Maruša, grajska dekleta. Močila se bo, je povedala in rada bi imela nove čevlje. Toda denarja ima malo, en sam groš.

Čevljar je vzel groš in jo povedel pred omaro, kjer so bili čevlji.

»Oh, ta lepota,« je zajecjerala Maruša. Tako se ji je bliščalo, da si je kar zakrila oči.

»Le izberi,« jo je bodril čevljar. »Kakršne hočeš, rdeče, zelene, rumene z zlato zvezdico.«

Izbrala je rdeče z zlato zvezdico. Joj, kako lepo so ji pristajali. Kakor zaklad jih je skrila pod predpasnik in veselo stekla v grad.

Kmalu za njo je prišel ženin, grajski pastir, ki si je kupil za groš lepe rdeče škornjice z zlato zvezdico. Potem pa so prišli še svatje — sami siromašni ljudje. In vsak si je za groš kupil par čudolepih čevljev.

Svatbo si je ogledala tudi grajska hči. Od zavisti je čisto pozelenela, ko je videla, kako lepo so vsi obuti. Drugo jutro je poklicala Marušo k sebi in jo vprašala:

»Kdo ti je napravil tako lepe čevlje, ki si jih nosila pri poroki?«

Maruša je odkrito povedala, da jih je za groš kupila pri čevljarju pod Gorjanci.

Grajska hči je takoj dala napreči kočijo in se je sama odpeljala k čevljarju. Joj, kako je ostrmela, ko je tam zagledala toliko lepih čevljev, kolikor jih še ni videla v svojem življenju. Kar vse bi bila najraje kupila, saj pa so bili tudi tako poceni. Še bolj pa je ostrmela, ko ji je čevljar povedal, da so ti čevlji samo za siromašne ljudi.

Razjezila se je in zagrozila čevljarju, pa tudi to ga ni omečilo, da bi ji čevlje prodal. Pounudila mu je za vsak par čevljev visoko ceno, nič ni zaleglo. Nazadnje se je vsa jezna brez čevljev odpeljala domov.

Tam je tuhtala in tuhtala, kako bi z zvijačo prišla do lepih čevljev. Ni jedla ni spala, le razmišljala je, kako bi pretentala čevljarja. Končno se je domislila. Preoblekla se je v beraičo in odšla k čevljarju.

Čevljar ji je brez pomisleka verjel, ko mu je natvezla, da kupuje čevlje za svoje tri nečakinje, za tri pridna, siromašna dekleta. Plačala mu je tri groše in si izbrala modre, rdeče in zelene čevlje. Ko pa jih je hotela odnesti — je v gori zagrmelo. Tla so se zamajala in hišica s čevljarjem in grajsko hčerjo, se je pogreznila v zemljo.

Tisti, ki hodijo pod Gorjanci mimo kraja, kjer je stala prej čevljarjeva delavnica, pravijo, da včasih slišijo iz gore trkanje, podobno tolčenju čevljarškega kladiva. Zato mislijo, da tam čevljar še vedno izdeluje tiste lepe čevlje z zlatimi zvezdami in da se bo enkrat spet povrnil na zemljo.

UGANKI

Brez oči po poti gre,
domov pride brez glave.

(Podkev)

Ne govori kot mi ljudje,
kar hoče, vendar vse pove.

(Peter, s katekinim pišmenom)

V dežju, soncu, svitu lune
rad prebiram zlate strune,
čuješ me še skozi zid,
le očem sem vedno skrit.

(Vetr)

Otročičkov poln je grad,
a brez oken je in vrat.

(Seme v buči)

TIRE HILL, PA.

... Doslej sem vam dobil 12 naročnikov in vsi imajo plačano naročnino. Vas prijateljsko pozdravljam!

Frank Cvetan

RENTON, WASH.

»Rodna gruda« se mi zelo dopade in jo dosti zanimivega čtiva v njej in slike nas spominjajo na domače kraje, ki sem jih obiskal leta 1955. Pošiljam vam 5 dolarjev za naročnino za nazaj in kar ostane, naj bo za naprej. Mislim, da se letos zopet vidimo. Iskreno vas pozdravljam.

John Peternel

CLEVELAND, O.

Pošiljam vam naročnino za »Rodno grudo«, ki jo prejeman že od začetka. Je zelo zanimiva in jo radi beremo.

Leo Ladiha

SPRINGFIELD, ILL.

Naročnino za »Rodno grudo« sem poravnala. List imam zelo rada. Ne odložim ga prej, dokler ga ne preberem. Upam in želim, da ste ga poslali tudi moji sestri Luciji Orešnik v Kansas City, za katero sem tudi poslala naročnino. Z veseljem prebiram vse, kar piše v tej, res lepi reviji; dragi so mi lepi spomini in zanimive povesti. S srcem in mislijo sem pri vas. Ko sem gledala lepe slike, kako obirate grozdje, sem se spomnila svoje mladosti, ko sem trgala grozdje na Dolenjskem. Skoraj sem izgubila upanje, da se še kdaj vidimo. Po pravici povedano, če bi bila bolj mlada, bi bila z možem raje pri vas kakor tukaj.

Sedaj vam predvsem želim srečno in veselo novo leto, veliko napredka v vseh ozirih ter »Rodni grudi« veliko novih naročnikov.

Uršula Zattich

AURORA, MINN.

»Rodna gruda« se mi zelo dopade. Tukaj vam pošiljam 5 dolarjev za naročnino. Res je, da smo že tukaj veliko let, toda po-

zabiti le ne moremo lepe slovenske domovine. V upanju, da mi list pošljete čimprej, vas pozdravljam iz daljne dežele.

Josephine Putzel

CLEVELAND, O.

»Rodna gruda« se mi jako dopade in jo zelo rada berem. Tukaj vam pošiljam 5 dolarjev za nadaljnjo naročnino. Tudi slike so mi zelo všeč. Jaz sem doma iz Dvorske vasi pri Velikih Laščah in sem šla v Ameriko leta 1941. Pisala sem se Mici Debelak, po domače pa se je reklo pri nas pri Boltetovih. Še vedno sem z dušo in srcem na domačih tleh.

Dasi lepa je tujina, lepša kot moj dom pa ni...

Mogoče se drugo leto vidimo. Lepe pozdrave pošiljam Ludoviku Medveščku in Tonetu Seliškarju. Vam vsem želim srečno in zdravo novo leto.

Mici Pečenko

BARBERTON, OHIO

Posrečilo se mi je zopet dobiti dva nova naročnika in priloženo prejmete bančni ček za štiri dolarje. Ostajam s prijateljskim pozdravom vaša rojakinja

Jennie Troha

CICERO, ILL.

Pošiljam vam zopet 2 dolarja za naročnino. »Rodna gruda« mi zelo ugaja in jo prav rada berem, posebno vesti iz domačih krajev. Želim vam obilo uspeha in vas lepo pozdravljam.

Frances Blažun

MOJI DOZIVLJAJI V AMERIKI

Prišel sem v to »obljubljeno« deželo julija 1909 k mojemu bratu v Frontenas v državi Kansas. Takoj se je pokazalo, da mi sreča ne bo naklonjena. Brat si je zelo prizadeval, da bi mi dobil delo, toda bilo je vse zastonj. Dva meseca sem bil brez dela, potem sem delal šest mesecev, pa še nisem bratu povrnil vseh stroškov, ki jih je imel

z menoj. Ko je izbruhnila rudarska stavka v aprilu 1910, sem bil spet na cesti. Stavkali smo šest mesecev. Po šestih mesecih smo se vrnili na delo, jaz sem dobil drugi prostor, najslabši v rudniku. Premog je bil visok trideset palcev in poln vode. Delali smo kleče ali sede. Ko smo šli do prekopa, smo se morali plaziti po vseh štirih, kakor živali. Zmerom sem imel hrbet opraskan in otekla kolena. Moker pa sem bil do pasu. Pozimi, ko sem se vračal z dela, so hlače na meni zmrzile, da sem z največjo težavo premikal noge. Čudim se, da se nisem nalezl hudega revmatizma. Ko bi takrat imel denar, bi se takoj vrnil v domovino. Drugače pa je bilo v Kansasu kar prijetno. Bilo je dosti slovenskih deklet in fantov. Toda rudniki so bili takrat same podganje luknje, malokje je bil premog tri čevlje visok.

Leta 1918 sem prišel v West Franfort v državi Illinois. Tukaj so najboljši premogovniki. Premog je od 8 do 10 čevljev visok in rovi so dobro zavarovani... Zaslužilo se je tudi dobro. Ni pa bilo tiste živahnosti in veselja med Slovenci kakor v Kansasu, čeprav nas je bilo takrat tudi v West Frankfortu precej. Danes pa nas tu živi le še 17. Jaz sem si tu uredil dom in se oženil. V rudniku sem delal do l. 1951, do tiste grozovite eksplozije, ki je terjala 119 življenj rudarjev. Ob času eksplozije sem bil v istem rudniku in le po naključju sem ostal živ. Tako sem opisal malo svoje doživljaje v tej novi domovini. Marsikaj smo morali Slovenci tukaj prestatati in pretrpeti, da smo si prislužili ta skromni domek, kjer danes živimo. Amerika nam je postala druga domovina, toda spomini na rojstno domovino v naših srcih niso obledeli. Naša srca in naše misli so v ljubih domačih krajih, kjer smo preživeli svoja otroška leta.

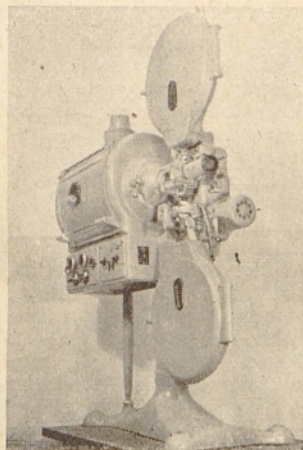
Jery Zortz, West Franfort Ill.

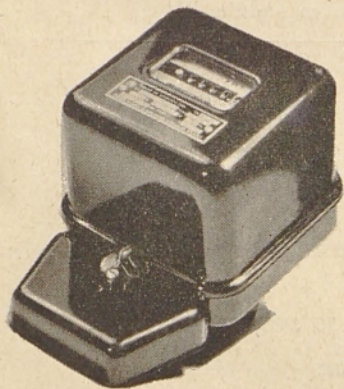
Izdelki tovarne

»ISKRA«

iz Kranja so znani

po vsem

svetu

Tudi tovarna »ISKRA« iz Kranja je eno izmed mnogih naših podjetij, ki so bila ustanovljena in se uspešno razvijajo po osvoboditvi. Kinoprojektorji, električni števeci in telefonske centrale iz tovarne niso znani le doma, temveč tudi po svetu. Tovarna večji del svojih izdelkov izvažata. Med inozemskimi naročniki za električne števce so TURČIJA, PERZIJA, IN-DONEZIJA in EGIPT. Kinoprojektorje izvažata v SI-RIJO, TURČIJO, AVSTRIJO in JUŽNO AMERIKO. Telefonske aparate v TURČIJO. Naročil je toliko, da jih tovarna, ki ima 2500 delavcev, komaj zmaguje.

In kje je skrivnost teh velikih uspehov?

To ni nobena skrivnost. To je prvovrstna kvaliteta izdelkov, ki so res precizno in lepo izdelani.

Že kratek sprehod po prostornih, svetlih, moderno urejenih dvoranah tovarne ti pove, da so tu na delu res strokovnjaki. Pri nas pred vojno takšnih izdelkov nismo izdelovali. Danes ima tovarna že na najodgovornejših mestih domače strokovnjake, delavci pa so večinoma mladi, priučeni v lastni industrijski šoli. Vsak najmanjši delček je najskrbneje izdelan in gre skozi več kontrol, prav tako gre tudi končni izdelek skozi tri kontrole, preden je odposlan naročniku.

Izdelki tovarne »ISKRA« so bili doslej razstavljeni na mnogih mednarodnih velesojmih in gospodarskih razstavah, ki se jih je udeležila Jugoslavija, in so povsod doživeli največji uspeh in priznanje inozemskih strokovnjakov. V Zagrebu, kjer se vsako leto prirejajo mednarodni velesojmi, ima tovarna lasten razstavni paviljon. Poleg tega so bili doslej razstavljeni izdelki tovarne »ISKRA« v Smirni, Celovcu, na Dunaju, na stalni razstavi jugoslovanske industrije v Aleksandriji itd.

Tovarna »ISKRA« je ponos jugoslovanske industrije in velik delovni uspeh slovenskih delavcev in strokovnjakov.

Nogometno moštvo Hajduka iz Splita, ki je lani 22. decembra premagalo z 1:0 Spartaka iz Prage, najboljšo nogometno moštvo Cehoslovaške

Soccer team Hajduk from Split, Wich December 22. 1954, defeated Spartak, Prague, the best soccer team of Czechoslovakia, with 1:0

Veliki uspehi jugoslovanskih nogometašev v tujini

Proti koncu decembra leta 1954 je bilo zaključeno tekmovanje v jugoslovanski zvezni nogometni ligi in kmalu nato je večina najboljših moštev odšla na turneje v tujino, nekatera po evropskih državah, druga pa tudi v Južno Ameriko in Azijo.

Od vseh jugoslovanskih moštev je dosegla nedvomno naj-

večje uspehe nogometna enajstorica Crvene zvezde iz Beograda, ki je v Montevideu premagala s 5:1 tamkajšnji klub »Nacional«. V moštvu »Nacional« igra več državnih reprezentantov urugvajске reprezentance, ki je na svetovnem prvenstvu v Švici zasedla 4. mesto. Ta zmaga Crvene zvezde je ne-

dvomno velik športni uspeh, saj se urugvajski nogometaši uvrščajo med najboljše na svetu, poraženi klub »Nacional« pa je trenutno drugo najboljše moštvo Urugvaja.

Nogometaši Crvene zvezde so k tej zmagi nanizali še en pomemben uspeh. Na turnirju v Buenos Airesu so zasedli častno drugo mesto za najboljšim moštvom Argentine (Independiente) in pred dunajsko Austro in argentinskim moštvom River Plate. Poudariti je treba, da je Austria trenutno drugo najboljše moštvo Avstrije, pa tudi River Plate je močan klub, ki je doslej največkrat osvojil naslov državnega prvaka Argentine.

Tudi druga moštva so dosegla na turnejah po Evropi in Aziji zelo pomembne uspehe. Tako so nogometaši Partizana iz Beograda premagali v Essenu vodilni nemški klub Rot-Weiss z 1:0, v Amsterdamu pa nogometno reprezentanco Amsterdama 2:0. V Amheimu na Nizozemskem se je Partizan srečal z argentinskim moštvom Newells Old Boys, ki spada med vodilne argentinske klube, ter ga porazil s 4:2. Od drugih jugoslovanskih moštev je treba omeniti še uspehe moštva Vojvodine iz Novega Sada, ki je na Malti odigrala 7 tekem in si v teh srečanjih priborila 5 zmag in 2 neodločena izida, pa tudi nogometaši Sarajeva so bili uspešni na turneji po Turčiji: njihova bilanca beleži 5 zmag, 2 neodločena izida in samo 1 poraz.

Iščejo se

Vse rojake v Aurori Minnesoti, USA naprošamo, naj sporoče, kje živi pet otrok Rojakovič Johana iz Metlike in Alojzije, rojene Mikulič iz Sodražice, ki sta umrla leta 1928 v navedenem kraju.

Sporočiti na naslov: Ulčar Frančiška, Kučerina 5, Vinkovci.

Luka Jeniger (Jamnikar) je leta 1925 živel v bližini Chicaga. Išče ga Jamnik Ferdo. Rojaki, ki o njem kaj vedo, naj to sporoče Slovenski izseljenski matici.

Komur je znan naslov Pintar Zore, katera se je izselila v Združene države Amerike 1909. l., naj to javi na naslov njenega brata Pintar Vinkota, 15 rue du Crassier Double, Lievin, Pas de Calais, Francija.

Rojaki!

Dopisujte v „Rodno grudo“

Pokažite jo svojim prijateljem in znancem

Pridobivajte nam nove naročnike

Čim več nas bo, tem lepši, pestrejši bo naš list

Strojna tovarna Trbovlje

TRBOVLJE, SLOVENIJA

Telefon: 66 in 67

Telegram: STROJ TRBOVLJE

Sahtne naprave —

izvozni stroji, izvozne kletke, izvozni skipi, vrvenice, naprave za poglabljanje jaškov, narivalne naprave — pnevmatične ali električne, blok-kočnice, tirne zapore, spodnje verige — horizontalne in poševne, enobobenske električne vitle od 6 do 34 kW, dvobobenske električne vitle od 10 do 42 kW

Naprave za suho in mokro separiranje —

kompletne separacije za premog in druge rude, rotacijski avtomatični zvrčalci za oden ali dva hunta, vse vrste rešetal in vibratorjev, udarni in valjni drobilci, kroglični mlini, vse vrste elevatorjev, taložnice, dozirne naprave itd.

Transportne naprave —

gumijasti transportni trakovi — prenosni, prevozní, fiksni, reverzini in pomični v vseh dimenzijah in različnih kapacitet, jeklene transporterje vseh vrst, eno- in dvoverižne strgalne transporterje, žičnice — jamske in viseče, mehanične nakladalce na kolesih ali na gosenicah, skraperje dvo- ali trobobenske

Razno

ročne granike, jamske vagonete, črpalke na komprimirani zrak, reduktorje, cestne rijače, snežne pluge, aparate za vulkaniziranje gumijastih trakov itd.

Zahtevajte naše ponudbe in prospekte!

Vsa pojasnila dobite pri našem prodajnem oddelku

AGENCIJA SLOVENIJA

LJUBLJANA, PARMOVA 33

Telefoni: 30-685, 30-582, 32-280

posreduje
nakup
in prodajo
v notranjem
blagovnem
prometu
in zastopa
domača
proizvodna
in trgovska
podjetja

Podružnice:

MARIBOR

CELJE

KRANJ

ZAGREB

BEOGRAD

SKOPLJE

SARAJEVO

NOVI SAD

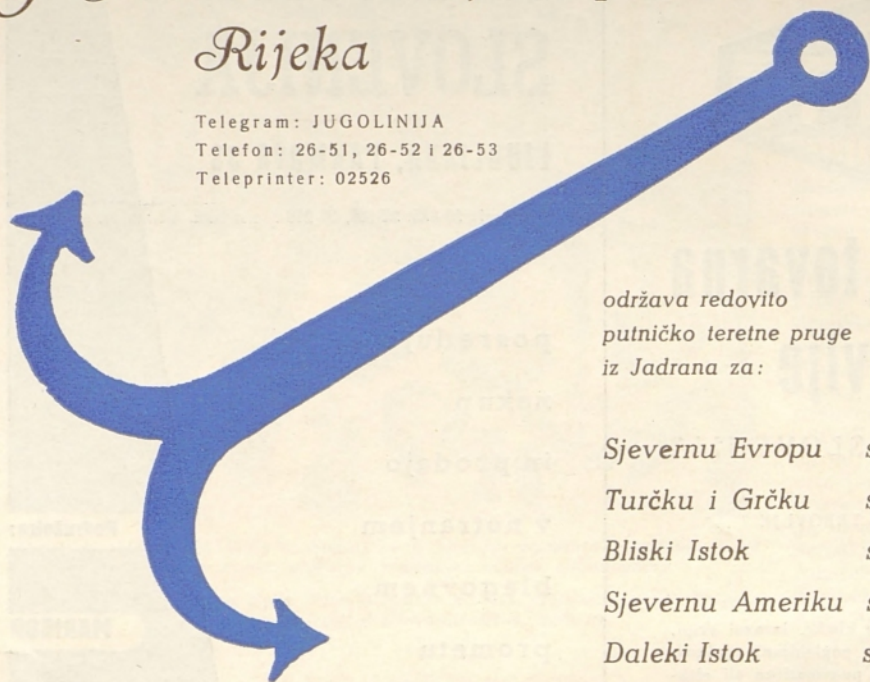
*Pozdravljamo
rojake po vsem svetu
in jim želimo srečno
ter veselo Novo
leto 1955!*

Jugoslovenska linijska plovidba

Rijeka

Telegram: JUGOLINIJA
Telefon: 26-51, 26-52 i 26-53
Teleprinter: 02526

održava redovito
putničko teretne pruge
iz Jadrana za:

Sjevernu Evropu	svaki tjedan
Turčku i Grčku	svakih 15 dana
Bliski Istok	svaki tjedan
Sjevernu Ameriku	svakih 15 dana
Daleki Istok	svaki mjesec dana

BLED ←

PUTNIK SLOVENIJA PUTNIK SLOVENIJA PUTNIK SLOVENIJA PUTNIK SLOVENIJA

PUTNIK SLOVENIJA

potovalni urad

LJUBLJANA ■ TITOVA CESTA 4
JUGOSLAVIJA

PUTNIK SLOVENIJA PUTNIK SLOVENIJA PUTNIK SLOVENIJA PUTNIK SLOVENIJA

TELEFON 20-032

TELEGRAM:
PUTNIK SLOVENIJA
LJUBLJANA

R o j a k i,

ko prihajate na obisk v staro domovino, se udeležujte naših avtobusnih krožnih potovanj po Sloveniji in Jugoslaviji, ki jih prirejamo za vas!